

PRVOSENKY.

ČÍTANKA PRO ŠKOLY OBECNÉ.

DÍL I.

PRO II. ŠKOLNÍ ROK.

Sestavil

Redakční kroužek

Svazu křesťanského učitelstva Českoslov.

Illustrovala Lidmila Schmutzerová.

V PRAZE 1922.

Nákladem Dědictví Svatojanského.

1. DO ŠKOLY.

„Víte, že máte zítra školu a že musíte časně vstávatí,“ pobízela babička děti ke spaní.

Ráno při snídani kázala matka dětem, jak se mají učití, jak pana učitele poslouchati i jak se na cestě mají slušně chovati.

Babička chystala jim potravu. „Tu máte každý svoji porci,“ pravila a kladla na stůl tři velikánské krajíce chleba. „A tady máte každý

kudličku, co jsem vám schovávala.“ Pak udělala do každého krajíce jamku, nacpala do ní máslo, přikryla ji vydlábnutou střídou a položila jeden krajíc do rohožové mošničky Barunce, druhé pak dva krajíce do kožených kabel chlapcům. Ke chlebu přidala ještě sušeného ovoce. Po snídani děti políbily matce ruku a oči se jim zalily. Babička vyprovázela je přes sad a Sultán s Tyrlem běželi též s sebou.

„Babičko, nezapomeňte nám nechat oběd a ode všeho, co budete mít,“ prosil Jan.

„I jdi, bloudku, bodejť bychom zapomněli,“ usmála se babička. Pak požehnala děti křížkem. „Tak jděte s Pánem Bohem a vyřidte panu učiteli pozdravení.“ Když zašli děti za mostek, kde na ně čekala Mančinka ze mlýna, vracela se babička domů.

2. RODIČŮM.

Vstávaje, lehaje
večer i raníčko
za Vás se modlívám,
otče a matičko.

By Vám Bůh odplatil
za Vaše starání,
za každé slovíčko,
za každé usmání.

Za vše, čím k dobrému
stále mě vedete,
byste se dočkali
dobrého dítěte.

3. NEDĚLE.

Mimo výroční svátky byla to každá neděle, na kterou se děti zvláště těšily. Babička chodila na ranní, tatínek a maminka na „hrubou.“ Bylo-li pěkné počasí, šly děti s nimi babičce naproti.

V neděli zdála se babička dětem vždy trochu jinačí; tvář měla jasnější, laskavější; také bývala pěkněji ustrojena: na noze nové černé pantoflíčky, na hlavě bílý čepec s holubičkou ze škrobených bílých tkalounů; seděla jí v týle jako opravdová. Děti si povídaly, že je babička v neděli „hrozně hezká.“

Odpoledne chodívala s dětmi do mlýna. U mlýna před vraty stávala socha svatého Jana Nepomuckého mezi dvěma lipami. Tam sedávala panímáma ze mlýna s Mančinkou a s panem otcem. Jakmile viděli přicházeti milé hosty,

odběhla panímáma do mlýna „přichystat něco těm dětičkám.“ Na stole pod okny v zahrádce vyrovnala dobré buchty, chléb, med, pomazánku, smetánku, a pan otec přinesl ještě v košíku čerstvě načesaného ovoce, anebo paní mlynářka přinesla ošatku suchých křížal a švestek.

4. PŘED SPANÍM.

Už vyšel bílý měsíček
a ztichla celá zem,
a na tisíce hvězdiček
hle, bdí nad jejím snem.

A já jdu nyní spáti též
tak šťastně, vesele,
a celou noc mě ochraňtež
vy, Boží andělé!

5. JEŽÍŠEK A ANDĚLÍČKOVÉ.

Když se děťátko narodí, dá mu Pán Bůh
strážného andělíčka, který je má po celý život

opatrovati. Když je dětátko maličké, chrání je, by z kolébky nevypadlo, a když počíná choditi, by neupadlo, ručičku nebo nožičku si nezlomilo a vůbec aby si neublížilo. Když dítko povyroste, našeptává mu anděl strážný, by bylo hodné a poslušné. Jeho dušičku chrání ode všeho zlého a ošetřuje ji, by zůstala dobrá. Když se již dítko naučilo modliti, posílá denně Ježíšek andělíčka strážného se zlatou skřínkou pro modlitbičku k němu. Když je čas ke spaní, otevře se nebe a všichni andělé se zlatými skřínkami v rukou pro modlitbičky dětské na zem letí dolů. Anděl postaví se u postýlky svého dítko a čeká, až se dítě pomodlí, aby modlitbičku jeho zachytil do skřínky a odevzdal Ježíškovi. Jak se raduje, když dítko udělá křížek a počne se modliti! Smuten však je andělíček, když se dítko nepomodlilo. Zarmoucen letí do nebe zpět a naříká, že musí odevzdati Ježíškovi skřínku prázdnou, bez modlitbičky.

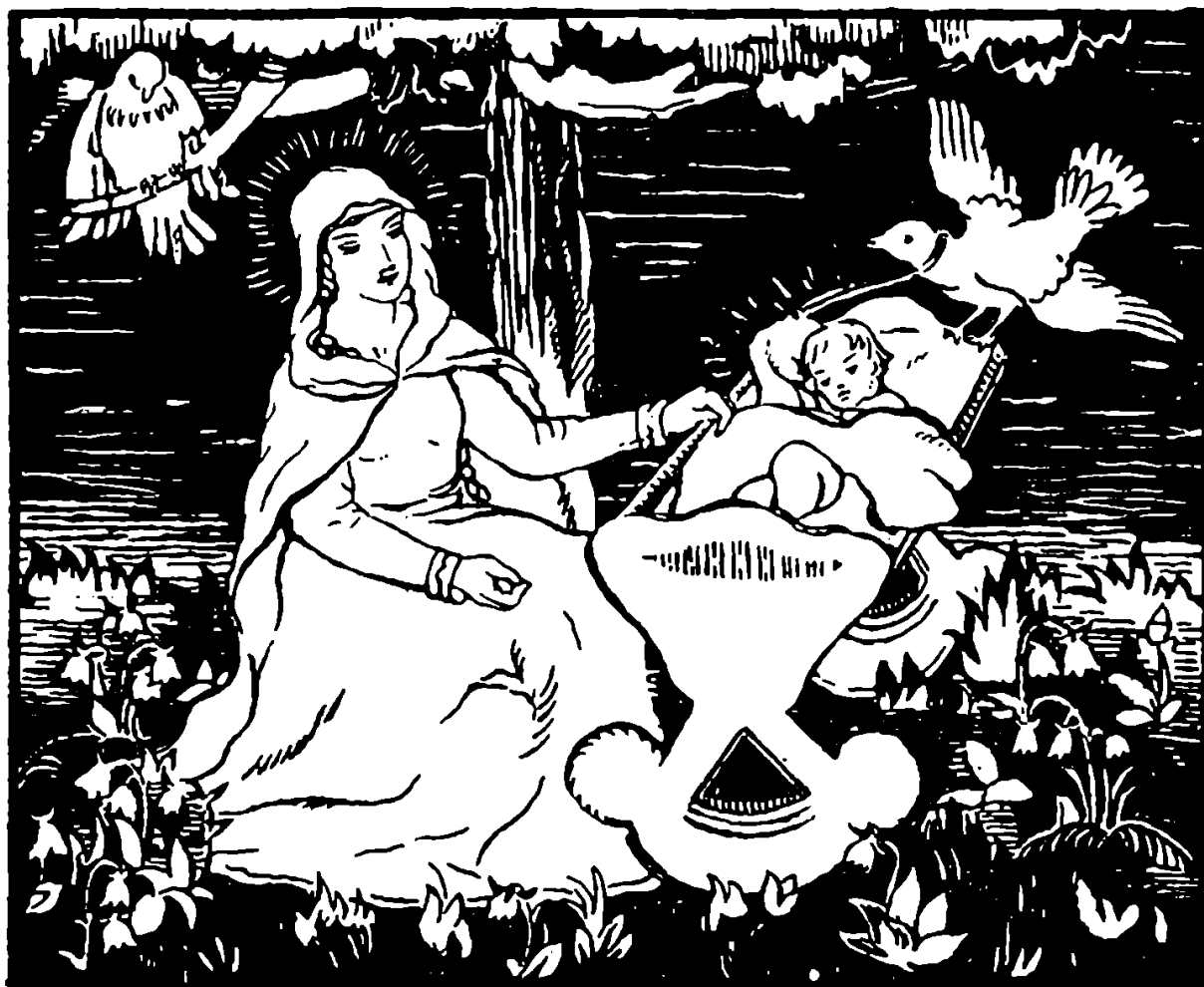
Když se všichni andělíčkové navrátili do nebe, usedne Ježíšek na zlatý trůn a má před sebou

dvě knihy otevřené. Jednu zlatou a druhou černou. Do zlaté knihy zapisuje modlitby hodných dětí, do černé zapíše děti, které se nemodlily. Každé dítě má v obou knihách své místo, kam Ježíšek vše si zapíše, aby podle toho na Štědrý večer dětem nadělil. Nyní přistupují andělíčkové. Ježíšek již podle veselé či smutné tvářičky pozná, přináší-li andělíček modlitbičku nebo ne.

Když andělíček odevzdá skříňku, v níž je modlitbička, poznamená to Ježíšek zlatým inkoustem do knihy zlaté. Teď předstoupil andělíček, který žádné modlitbičky nepřinesl. Jest smuten. Ježíšek to pozná a ptá se: „Co pak, andílku, jsi tak zarmoucen? Nepřinášíš jistě modlitbičky, vid’?“ Andělíček jen přisvědčí, protože nemůže pro lítost ani promluvit. Ježíšek smutně bere pero a černým inkoustem do černé knihy udělá znaménko. Lítostí při tom slzička s oček ukápne Ježíškovi, a tu často musí andělkové rychle slzy Ježíškovy vysušiti, aby se list nepromočil.

6. HRDLIČKA.

Máť Boží rozestýlá
v kolébku bílých plen.
Pojď sem, hrdličko bílá,
a zacukruj Mu jen:
cukrů, cukrů!
Přicukruj Dítku sen!

Však hrdlička zlá k doubku
svá křídla rozpjala
a sedla si k holoubku
a Panny nedbala:
Cukrů, cukrů!
se v doubku rozsmála.

Tu Matka Boží hebce
ji v dlaně lapila,
tkaničkou ke kolébce
hrdličku přivila:
Cukrů, cukrů!
tak zpívat musila.

Od hlavy po ocásek
bílá je hrdlička,
však nyní černý pásek
má kolem hrdlíčka.
Cukrů, cukrů!
To je ta tkanička.

PŘÍSLOVÍ.

Hlad a práce výborné koření. — Přijde čas,
že se zeptá zima, cos dělal v létě.

7. V BETLÉMĚ.

Před branou betlemskou stál římský voják na stráži. Jednoho dne spatřil maličkého hošíka, jak si vyběhl na louku, aby si pohrál. Bylo to chudé děcko, oblečené v malou ovčí kožišinu. Hošík běhal tak lehce, že se zdálo, jako by se vznášel nad stébly trávy.

Dítě chytalo včely, které seděly na květech a byly tak obtěžkány pylem, že stěží mohly zvednouti křídla k letu. Včely se nechaly od

dítěte chytiti a nebránily se mu žíhadlem. Hošík odbíhal s nimi k otvoru ve zdi, kde roj měl své hnízdo, a kladl je tam opatrně.

Jednou, když si hošík opět hrál, začal se líti prudký déšť z mračen a bušil do něžných květů liliových. Dítě ohýbalo rychle jejich tuhé stonky k zemi.

„Bláhové dítě,“ zabručel vojín, „takhle ničí květy!“

Když liják přestal, hošík narovnal opět květy, a ani jediný stonek nebyl přelomen. Všechny lilie zazářily neobyčejným leskem.

Jindy plálo slunce velikým žárem. Vojín na stráži trpěl ohromnou žízní. Dítě se naň zahledělo a pak odběhlo. Za chvíli vracelo se pomalu. Drželo pěstičky stisknuty, aby mu ani krůpěj vody neukápla. Postavilo se před vojína a mile se naň zahledělo.

Vojín chtěl pyšně odejít. Ale nemohl; žízeň a únava jeho byly veliké. Vyzvedl dítě a požil těch několik kapek vody, které mělo v pěstičkách. A hned bylo mu dobře.

• • •

Za krátko vydal Herodes rozkaz, aby byly všechny děti v Betlémě pobity. Maria a Josef prchali s Ježíškem plni úzkosti do ciziny. Ve bráně zastavil je vojín, co že nesou. Panna Maria odhalila šat, který kryl Ježíška — ale vojín neviděl nic než nádhernou kytici lilí a na nich včeličky.

Náhle přihnal se setník ke bráně. „Pospěš“, prikazoval, „a přiveď zpět starce a ženu, kteří branou prošli!“ Vojín spěchal před bránu, ale neviděl nikoho. Pustil se silnicí. Však náhle cítil, že nemůže dále, jako by mu olova do údů nalil. Zastavil se před jeskyní. U vchodu kvetly krásné lilie a roj včeliček kroužil nad květy. Vojín vešel do jeskyně. Na zemi od-
dychovali v hlubokém spánku svatý Josef i Panna Maria. Ježíšek ležel tiše u své matky, ale nespál; krásnýma očima hleděl na vojína. Ten vzpomněl, jak mu dítě pomohlo při hrozné žízni. Řekl si: „Lilie a včely jej tu chrání za to, že jim pomáhal. Nemohu býti méně vděčným!“

Položil meč k nohám Ježíškovým a vrátil se zamyšlen do brány.

8. ANDĚLÍČKU BOŽÍ.

Andělíčku Boží,
chraň nám naše tělo,
aby všechny údy
silné, zdravé mělo!

Andělíčku strážný,
chraň nám naši duši,
aby čista byla,
jak pro nebe sluší.

Andělíčku Boží,
slyš mou modlitbičku,
opatruj mé tělo
i také dušičku!

9. LÉPE DÁTI NEŽLI BRÁTI.

Mařenka jde do školy. Na pravé ruce má kabelu s učením. Přechází „Panské náměstí“ a ocitne se před starobylým podloubím.

U podloubí žebra zubožená, belhavá žebračka. Mařenka s druhé strany zahlédla stařenku. Jako šipka přiběhne k ní, vyndá z kabely pěkně cukrovanou koblihu a mandlový rohlík. „Tu máte, stařenko, pochutnejte si, beztoho jste asi letos ještě koblih nejedla!“

Stařenka bere dárek třesoucí se rukou a

praví: „Zaplat Pán Bůh na stokrát!“ A již si pochutnává na koblize. „Ba, že jsem jich ještě letos nejedla a kolik roků už ne!“ libuje si babička.

V přestávce o desáté hodině s chutí pojídaly děti svou svačinu. Mařenka má sice také hlad, ale její očka září radostí. Vzpomíná na stařenku, jak si asi pochutnala dnes ráno.

10. ŠTĚDROST.

Kdo má chleba bochník celý,
ať se s chudým o něj dělí;
máš-li jenom drobečky
děl se o ně s vrabečky.

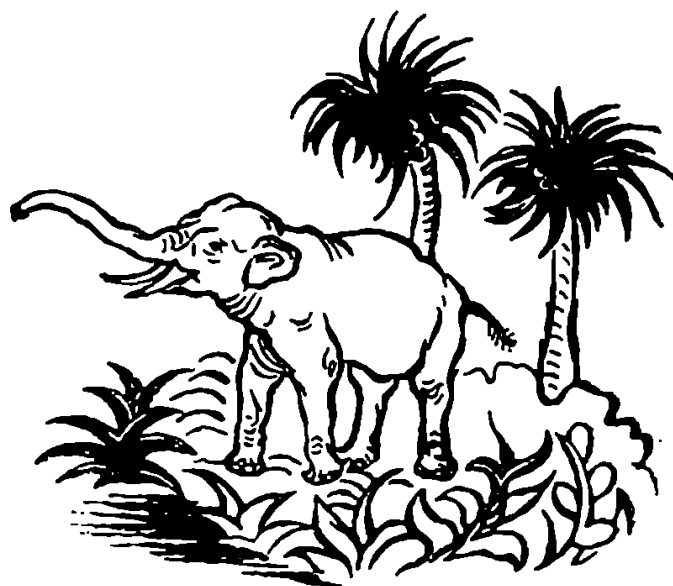
11. POTRESTAL HO!

listý pán posypal kus chleba pepřem a pokryl pepř máslem. Podal pak chléb slonovi na palmsek. Potom rychle se vzdálil a smál se, jak slona oklamal.

Po čase opět šel mimo slona, jako by se bylo nic nepříhodilo.

Také slon šel klidně mimo pána.

**Leč po nějaké době oba se potkali u strouhy.
Jako by nic, přiblížil se pán k slonovi a chtěl
jej pohladiti. Ale sotva se přiblížil ke zvířeti,
vychrlil naň slon tolik vody, že pán byl mokrý,
jako by z vody vylezl.**

12. PALEČEK.

**Ze všech reků Paleček
byl nejšvarnější holeček.**

**List růžový za peřinku
víly daly mu do vínku.**

Měl z broučích krovek přilbičku
a škorně z polních střevíčků.

A z pestrých křídel motýla
mu matka plášťík ušila.

Měl kamizolku brněnou
a za meč travku zelenou.

Tou proklál každou obludu,
ač kryl se miskou žaludu,

neb oči jak dvě orlata
a srdéčko měl ze zlata.

13. PRAVDIVOST.

Bětulka měla nehodu: rozbila si hrníček na kávu. „Ach, Bohouši, neříkej to na mne, já se bojím“, naříkala. „A co chceš udělat?“ — „Řeknu, že nevím, proč se hrnek rozbil; jen na mne nežaluj!“

Bohouš se zamyslel: „Nebudu na tebe žalovati; ty budeš upřímná a povíš sama mamince

pravdu. Rodiče nás nikdy neklamou a proto si maminka nezaslouží, aby měla dceru neupřímnou. Spíše snes malý trest, než aby tě stále trápilo svědomí, žes mamince lhala! Víš, jak tatínek říká:

„Spíše na rty uhlí řeřavé,
nežli jedno slovo nepravé!“

Matka odpustila Bětulce a jen ji napomenula: „Musíš být opatrnější; víš, jak těžko se takové věci kupují, když není nazbyt!“

14. LIDUŠKA A HOLUBIČKA.

K Lidušce do pokojíčka
přiletěla holubička.
Liduška malá se radovala;
dala jí k zobání
zbytky od snídání,
a ji hladila
a k ní pravila:
„Nebojíš se, holubičko?“

Holubička zavrkala: ty tak dobrá vyhlížíš,
„Proč bych se tě bála? vid', milá holčičko,
Zlého jsem nic nedělala; vid', že mi neublížíš?“

15. NENÍ HRA JAKO HRA.

Slunéčko mile svítilo a hřálo. Ve škarpě, která dělila sad od silnice, — jako když dukátů rozsype — plno pampelišek. Po silnici šly dvě děti; na provázku vedly si malého, huňatého psíčka. Hafík běhal před nimi, za nimi, vpravo, vlevo a chvílemi radostně si pošťkával vysokým slabým hláskem: haf, haf!

V sadě hrálo si několik dětí. Stáňovi a Jarušce zachtělo se také skočiti si s nimi; ale

co s Hafíčkem? Tabulka na tyči na kraji sadu hlásala, že pejskové do sadu smějí jen na provázku, a Hafík na provázku by jim ve hře překážel.

„Počkej,“ pravil Stáňa, „uvážeme Hafíka; at se na nás dívá!“

„Nebude se mu stýskati?“ zeptala se starostlivě Jaruška.

„Kde pak! Vždyť na nás uvidí a může také skákati do kolečka, jako my!“

Hošík otočil provázek okolo tyče a zadrhl smyčkou. A již byly děti v kole s ostatními.

Hafíček škubal trávu, převaloval se na hřbet a zas pobíhal. Za chvilenu dostal druhy: Joška a Toník vedli také své psíky na procházku a také je lákala hra. Přivázali tedy své dva psíky k žerdi a proháněli se s ostatními dětmi na malém hřišti na kraji sadu.

Dokud byli malí pejskové sami, hráli si jako způsobné děti. Ale za chvíli přiběhl bujný Frantík s černým, odrostlým psem.

„To bude švanda; Nero vás prožene, počkejte!“ řekl; a již přivazoval Nerona také k žerdi. Chundeláč asi tomu nebyl zvyklý a nechtěl žertu

rozuměti. Trhal sebou, štěkal a proháněl polekané tři pejsky, jak mu provaz stačil. To byla muzika!

Frantík se smál z plna hrdla: „Vidíte, zde se smějí psi na provázku,“ volal a ukazoval na tabulku na tyči.

Ale ostatním bylo jejich malých psíků líto. „Františku,“ prosili, „odvaž toho hafana, my už chceme domů!“

Frantík se umoudřil, odvázal Nerona, a ten hnál se velkými skoky po silnici s pronikavým štěkotem.

Ostatní děti osvobodily také své psíky, kteří se k nim tulili radostí, že poběhnou volně domů.

16. MILÉ VĚCI.

Obláček — louky miláček,
rosička — trávy matička,
kvítka — země dítko,
ptáček — milý zpěváček,
jahůdky — lesní lahůdky,
hvězdičky — nebes jiskřičky,
měsíček — nadzemský poutníček.

17. NÁŠ JARDA.

Náš Jarda je už veliký; chodí do páté třídy. Maminka si ho chválí, jak je moudrý. Ráno, než jde do školy, nakoupí mamince na oběd a ještě donese Růžu do opatrovny. Tatínka už nemáme a maminka musí do práce. Ráno nám uvaří oběd a vezme si jídlo s sebou do továrny. Jarouš v poledne rozdělá oheň a ohřeje oběd. Po jídle umyje nádobí, a já je otírám. Odpoledne si jdeme pro Růžu. Jarouš si s námi hraje, vypráví nám pohádky a uklidí, čeho je třeba, aby si maminka mohla po práci odpočinouti.

V sobotu s maminkou odpoledne uklízíme. Maminka si libuje: „Zlaté děti, jak nám to jde, když troje ruce se činí.“ — „Ty vaše, matičko, pro nás pracují celý týden, abychom měli chleba. Tolik se o nás nastaráte; bodejť bychom nebyli hodní. Jen až dorosteme, matičko, musíte vy se mít dobře!“

18. KANÁREK HÁDÁ.

„Dobré jitro, můj žlutáčku!
nesu něco do zobáčku!
Křehký písek, pěkně bílý,
rozplyne za malou chvíli,
kanárkovi v hubince
a zachutná sladince.
Hádej, hádej, co je to?
uhodneš-li, dám ti to!“

Kanárek přiskočí,
zamhouří svých očí,
pozdvihne nožičku,
drbe si hlavičku,
moudře se zamyslí,
pohádku přemyslí,
náhle pak zapěje:
„Lili, li, lili!“

Hošík se zasměje:
„Ptáček se mýlí!
Arciže lilije
kvíteček bílý je!
Není však sladký
jako můj dárek.
Zná jej kanárek!

Poslouchej, milánku,
Opáčím hádanku:
Křehký písek, pěkně bílý,
rozplyne za malou chvíli

kanárkovi v hubince
a zachutná sladince.
Ví-li mlsálek, co je to,
dám mu to!“

A žlutý ptáček	„Co?“ hoch se zasměje.
pozdvihne nožičku,	„Kvítí to z lípy?
drbe si hlavičku,	Ptáček se mýlití ráčí;
moudře se zamyslí,	můj ten dárek
pohádku přemyslí,	nad květy z lípy
náhle pak zapěje:	je sladší,
„Ky ty to lípy!“	zná jej kanárek!

Poslouchej, milánku,
opáčím hádanku:
Křehký písek co sníh bílý,
rozplyne za malou chvíli
kanárkovi v hubince
a chuťná mu sladince.
Ví-li mlsáček, co je to,
dám mu to!“ —

Po třetí ptáček	drbe si hlavičku,
pozdvihne nožičku,	moudře se zamyslí,

pohádku přemyslí,
zobáčkem típá,

jazýčkem sípá:
„Cuky ty fili!“

„Cukr to bílý!
Uhodls, na!“
a pacholíček
bílý cukříček
ptáčkovi dá.

19. ZÁBAVA.

„Matičko, chci si dnes celý den hrát, smím?“
pravila Andělka své matičce.

„Celý den, dítě? To by tě omrzelo,“ usmála
se matka. „Uvidíš, matičko, že ne!“ — „Nu,
tedy si hrej!“

Andělka snesla všechny své hračky. Asi ho-
dinu cítila se blaženou; ale pak se nudila.
Přebírala hračku po hračce. Nic ji netěšilo, ani
loutka Věruška ne, a přec ji měla tolik ráda!

Konečně vrátily se sestřičky ze školy. „Děti,
pojdte si hrát! Já už sama nevím, nač!“ —
Ochotně sedly si Bětulka i Jiřinka k Andělce
na zem' a začaly hru.

„Tu ne a tu také ne; to já už jsem všecko dělala!“ volala omrzele Andělka a v koutcích oček stále měla slzičky.

„Ale, Andělko, nás ta hra těší, ač jsme si tak hrávaly, již než ses narodila,“ řekla Bětulka. „My jsme ve škole pracovaly a proto si teď rády zahrajeme. Až budeš také chodit do školy, uvidíš, jak tě bude těšit hra!“

Tak je to, milé děti; zábava může nás těšit, jen když se střídá s prací. Po práci sladké je odpočinutí, milá je zábava!

20. DOBŘÍ KUPCI.

Jdem kupovat jablíčka, My smlouvati neznáme
prodává je matička. a raději přidáme:

za pár sladkých jablíček
dvakrát tolik hubiček.

21. BUM!

Pantátu ze mlýna měly všechny děti rády. Hrávaly si před mlýnem, a pan mlynář často jim

přinášel ze sadu ovoce. Rád se díval, když si hrály, a často je veselým nápadem rozesmál.

Jednou v neděli odpoledne proháněly se děti v sadě a pan mlynář česal jim třešně do koše. Pak vzal je do světnice, postavil koš na stůl, děti odstrčil a pravil: „Počkejte, dnes uvidíme, jak umíte počítat. Stoupněte si kolem stolu! Řeknu ‚jedna,‘ ty řekneš ‚dvě,‘ třetí ‚tři‘ atd., hezky po řadě. Jen čísla, v nichž je slovo sedm, vynecháte a řeknete místo nich: Bum!“.

„To je všecko? Jéjé, to je lehké,“ volaly děti. „Dobrá, tedy budeme počítati. Už začínám: „Jedna!“ — A rychle děti pokračovaly: „Dvě!“ — „Tři!“ — „Čtyři!“ — „Pět!“ — „Šest!“ — „Bum!“ — „Osm!“ — „Devět!“ — „Deset!“ — „Jedennáct!“ — „Dvanáct!“ — „Třináct!“ — „Čtrnáct!“ — „Patnáct!“ — „Šestnáct!“ — „Sedmnáct!“ vykřikl malý Frantík, a všecko se smálo.

„Počkejte, počkejte, na posměváčka také dojde!“ napomínal vesele pantáta a hra začala znova. Pokaždé se někdo zmýlil, až na konec pantáta sám. To bylo smíchu! „Pantáta také nic nedostane!“ jásaly děti. Ale na konec si všichni na třešních pochutnali.

22. PRACOVITOST.

Kdo byl pilen za mladosti,
blažen bude ve starosti;
na trní si stele místo kvítí,
kdo se v mládí práce štítí.

23. PRÁCE.

Stará panímáma Vatačková byla už na výměnku a mohla si dobře hověti. Ale kdepak! Od rána do večera šukala po domě a ve žních pracovala na poli jako mladice.

„Ale, maminko, nenamáhejte se, pohovte si!“ řekl jí syn její, hospodář, a pohladil ji po šedé hlavě. „Už jste se dost jakživa napracovala!“

„Ale, Václave, co by tomu říkaly naše včeličky, kdyby mě viděly lelkovati! Vždyť bych se musela před nimi styděti! Když je tak vidím v sadě létati od stromu k stromu, jak z kvítků ssají šťávu, jak nožičkami sbírají pel, jak zádíčka ohýbají při práci, jak pečlivě smetají doma květný prášek na určené místo v úle, jak pilně stavějí plástve z vosku a jak do nich

ukládají med, říkám si: „Moje roztomilé včeličky, tak pilně pracujete a pro koho? Pro nás lidi! Vy málo spotřebujete, nás živíte, holečkové zlatí! A stará babička Vatačková by měla lenošiti! To přece není možné, vidíte, včeličky! Vnoučat jako kuřátek mám kolem sebe, pro ty pracuji, o ty se starám — a jak ráda, včeličky zlaté!“

24. HOSPODYŇKA.

Ač jsem malá Bětulinka,
přece jsem už hospodyňka,
metu, šukám, stírám prach,
přebírám mamince hrách.

Vařím kaši bratříčkovi,
maličkému Karlíčkovi,
sypám, sypám krupičku,
potom míchám trošičku.

Tluku cukr, nudle válím,
ani chvíli nezahálím,
to vám také povídám,
nikdy že nic nemlsám.

Však to ani hezké není,
kdo jen mlsá při vaření;
až si spálí hubičku,
zastrouhám mu mrkvičku.

25. ROZUMNÝ ČIN.

Hošík vyšel si jednou se svým otcem na procházku. Šli polem a spatřili na zemi ležeti dřeváky. — „Pěkné to střevíce“, pravil hošík; „jsou nepochybně toho starce, co tam na poli pracuje. Stálo by za žert, kdybychom dřeváky někam schovali a pak se podívali z blízkého křoví, co bude chudás říkat, až své obuvi

nenajde“. — „Nikoliv,“ odvětil otec, „nesluší se provozovati takového žertu s chudým lidem; poradil bych k něčemu jinému. Polož do každého dřeváku peníz, a pak vyčkejme v úkrytu, co se bude dít.“ Hošík uposlechl. Položili do každého dřeváku stříbrný peníz a schovali se za křoví.

Stařec, když práci dodělal, vrátil se zanedlouho k místu, kde byl nechal dřeváky. Obul jeden i ucítil pod chodidlem něco tvrdého. Honem shodil a překlopil dřevák. a hle, na zem vypadl lesknoucí se peníz! Chudás popadne peníz, obrací jej na dlani a nemůže pochopiti, odkud se dostal do jeho obuvi. Ohlíží se kolem, ale nikde ani živé duše neviděti. I strčí peníz do kapsy a obouvá druhý dřevák, a aj, div divoucí! I v tom je běloskvoucí stříbrňák. Šťastný ubožák padne na kolena a zvolá: „O, Bože, tedy jest přece pravda, že neopouštíš toho, kdo se důvěřuje v Tebe! Tys věděl, že manželka mi leží nemocna, že dítky mé nemají chleba, Tys věděl, že jsem si nikde nevěděl rady ani pomoci, i vzbudil's něčí dobré srdce k štědrosti. Chvála a čest budiž Tobě až na věky!“

Hošík výjevem tímto tak byl dojat, že až slzel. „Nuže,“ promluvil otec, „nepůsobí-li ti tento skutek více radosti, nežli kdybys byl provedl svůj obmýšlený žert?“ „Ó ano,“ řekl hošík, „dobře jste mi, tatínku, poradil! Mám radost. Dnes jsem se přesvědčil, jak nás těší, když uděláme někomu radost. Ty peníze nepotěšily mne tak, když jste mi je dal, jako dnes, kdy je ten muž, chudák, s takovou radostí ze střevíců vytahoval.“

26. HÁDANKY.

Jakého —žáka nemáme rádi?

Jaká —vlna netvoří se na vodě?

Které —ucho mrzívá hospodáře?

Který —roj nežije a přece se pohybuje?

Který —luh se nikdy nezelená?

* *

Je to ve skále, není to v balvaně;

je to též v sále, není to v dvoraně;

je to i v zámku, není to v hradě,

také je v háji, není však v sadě.

Co je to?

27. RÁNO.

Kohout: Kykeryký !

Slepice: Kokokodák !

Kohout: Slunce svítí!

Slepice: Je už čas vstát!

Děti: Děvčata vstávejte,
vlásky si česejte!
Slunko svítí,
čas je vstát!
Kykeryký! — kokokodák!
My už jsme se vyspinkaly,
umyly a učesaly!

1. slepice: A já skoro raničko
snesla jsem už vajíčko.

2. slepice: A náš Kokeš, tatínek,
narovnal si hřebínek.

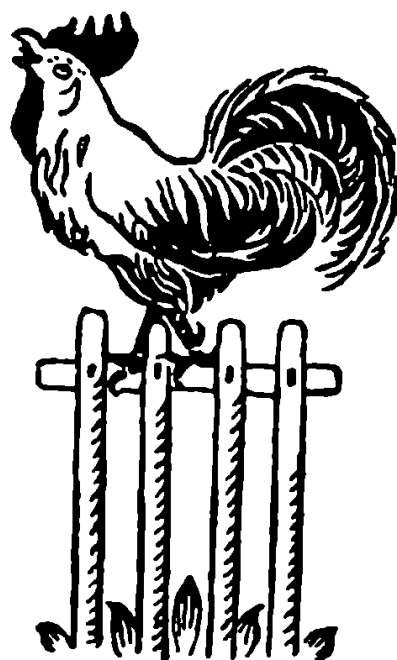
Děti: Kykeryký! — Kokokodák!
Slunko svítí, čas je už vstát!
Dívanky vstávejte,
vlásky si česejte,
do ranní rosičky
namočte tváříčky,
půjdeme si hrát — kokokodák!

Slepice: Budem chodit po dvoře,
kde to kuře krákoře.
Budem v záři sluníčka
hledat zlatá zrníčka.

Kohout: Já dohlednu celé ráno,
zda je všecko prohledáno.
Já dohlídám celý den,
je-li písek obrácen.
Kykeryký!

Slepice: Kokokodák!

Děti: Slunce svítí,
čas je už vstát!

28. O POSLUŠNÝCH KŮZLÁTKÁCH.

Byla jedna koza a ta měla tři kůzlátka. Jednou odpoledne jim řekla: „Kůzlátka, já dnes půjdu do města na trh. Kdyby někdo tloukl na branku, neotvírejte nikomu, aby na vás nepřišel třeba vlk a nesežral vás.“

Kůzlátka slíbila: „Však my neotevřeme nikomu!“ A ta stará koza šla.

Za chvíli kdosi bouchá na branku: buch! buch! a praví tlustým hlasem: „Kůzlátka, otevřte!“

Kůzlátka se všecka polekala a řekla: „Ó jé, to není naše maminka! Naše maminka má tenší hlásek, jako panímámin vlásek. Neotevřeme!“

A on to byl vlk. Tak ten milý vlk se sebral a šel ke kováři a řekl: „Kováři, upiluj mi kousek jazyka!“

Kovář mu položil hlavu na špalek a jak piluje tak piluje. A když mu ho kousek upiloval, tak ten vlk šel zase k té brance, zabouchá a praví už tenším hláskem: „Kůzlátka, otevřte!“

Ale ona řekla: „To není ještě naše maminka; naše maminka má tenší hlásek, jako panímámin vlásek.“

Tak ten vlk se dopálil, šel zas k tomu kováři a povídal mu: „Upiluj mi ještě víc toho jazyka!“

Milý kovář vezme kleště, vytáhne mu jazyk a jak piluje, tak piluje, až ho měl vlk jenom kousek. Pak zase šel za těmi kůzlátky, zabouchá na dvířka a volá již tenkým hláskem: „Kůzlátka, otevřete!“

A kůzlátka řekla: „No, to byl naší maminky hlásek. Ale ukaž nám tlapku!“

Tak ten vlk vstrčil do okýnka svou tlapku. Když ji uviděla kůzlátka, spustila smích a řekla: „Ich, to by tak bylo! Vždyť přece naše maminka má pěknou tlapku, a ne takovou škaredou s drápy! To je jistě vlk!“ A nepustila ho.

Tak ten vlk s velkou zlostí utekl. A když byl už tentam, tu jde stará koza s uzlíkem z trhu. Jak zaklepala a zvolala: „Kůzlátka, otevřte!“, hned ji kůzlátka poznala, otevřela branku, šla jí k ruce a řekla: „Vítáme vás, maminko, však jsme již ráda, že jste přišla, byl tady vlk.“ A všecko jí pověděla.

Stará koza je pochválila, že byla tak opatrná, rozvázala uzílek a podělila je kdoví jakými

věcmi: rohlíky, cukrovím, ořechy, takže kůzlátka měla velikou radost — až, až! A když to všecko již snědla, byla tam papírová zem, a propadli jsme se až sem . . .

29. KOSA NA KÁMEN.

Na chalupě za komínem
rozmlouval čáp se svým synem:
„Měj se, chlapče, na pozoru,
kočka chodí kolem dvoru;
já odletím pro oběd,
kdyby přišla, volej hned!“

Odletěl čáp na bažinu,
přišla kočka k jeho synu,
vlídně mluví z pozdálčí:
„Celá ves je plna řečí,
že nemáte, můj andílku,
ani krejcar na košilku.
Vyjdi ke mně drobátko,
moje zlaté holátko,
upředu ti za chvíličku
pěknou bílou košiličku;

až se vrátí tatíček,
bude z tebe chlapíček.“

„Jak jste hodná, paní teta!“
mladý pan čáp zaštěbetá,
„košilička pěkně bílá,
ta mi bude tuze milá,
až se bude vracet z lovu
tatíček můj ku domovu,
poběhnu v ní celou míli,
budu volat ze vší síly:
„Tatínku, tatínku,
já mám novou košilku!“

Zaslechl čáp svého syna,
kterak volal u komína;
letěl domů bez meškání,
pěkně vítal štědrou paní.

„Za košilku mému synku
stříhnu já vám na sukýnku,
plátna přidám na kabátek,
je ho laket za dukátek;

jenom račte posečkati,
hned vám počnu míru bráti!“

Zobákem čáp míru bral,
celý dům se vojně smál;
jenom kočka naříkala,
že dnes mnoho vydělala.

30. PSI K OHNI.

Často se stává, že ve městech při požárech zůstanou děti v domech a že jich nelze vynést, protože ze strachu se schovají a mlčí a v kouři jich nelze rozeznati.

K tomu mají v Londýně vycvičené psy. Tito psi žijí s hasiči a, povstane-li požár, posílají hasiči psy do domu, aby vynesli děti z ohně. Jeden z těchto psů zachránil v Londýně dvanáct dětí; říkali mu Bob.

Jednou vypukl oheň a když hasiči přijeli k domu, vyběhla jim vstříc žena. Naříkala a volala, že v domě zůstalo dvouleté děvčátko. Hasiči poslali tam Boba. Bob vyběhl po scho-

dech nahoru a zmizel v dýmu. Po pěti minutách vyběhl z domu; v zubech nesl holčičku, drže ji za košilku.

Matka vrhla se k dceři a plakala radostí, že dítě zůstalo na živu. Hasiči hladili psa a prohlíželi ho, není-li popálen; ale Bob sebou škubl a znova chtěl do domu.

Hasiči mysleli, že tam ještě někdo zůstal, i pustili jej. Pes vběhl do domu a brzy se vrátil, nesa něco v tlamě.

Když si lidé prohlédli, co nese, všichni se dali do smíchu: nesl velikou pannu.

31. ŽIVÝ PANÁČEK.

Věřte, děti, malý Pepík,
ten je králem nad hochy,
teprv včera oblékl si
svoje — první punčochy.

A jak výskal a jak skákal,
to se těžko vypoví;
v červených on punčoškách byl
jak panáček cukrový.

32. KOCOUREK.

Náš kocourek bělovousek —
je ho ještě malý kousek, —
ale práci všude shání
od rána až do svítání.

Venku leze po jabloni,
doma zase klubko honí.
U stodůlky loví klásek,
pak se chytá za ocásek.

Na slunci i na podstřeší
celý den ho něco těší,
po práci a po robotě
tiše spinká v staré botě.

33. ŘÍKEJTE SPĚŠNĚ:

Chytrý Jiří chytil kapra v prudkém proudě
maně.

Olemuje-li mu ji moje Julie, neolemuji mu
ji já; neolemuje-li mu ji moje Julie, olemuji
mu ji já.

34. PŘÍHODA V LESE.

Vašík šel lesem; nesl na zádech draka a šišku v ruce. Uviděl nad sebou na stromě veverku, která rovněž držela šišku a vylupovala z ní hezky jádérka. Pochutnávala si.

Vašek hned vzpomínal, jaké čtveráctví by provedl. Švihl šiškou po veverce. Veverka se lekla, skočila se stromu a dopadla zrovna na draka, kterého prorazila. A šiška padla Vašíkovi na hlavu.

A konec konců: Veverka se teď směje, Vašík jde mrzut domů — a drak je chudák nebožtíkem!

35. ŠTĚSTÍ!

Kdo je bohatý,	Smutný bohatec
ten je pán — ó tak!	sobě postýská,
Ale kdo je chud,	chudák veselý
není ubožák.	sobě zavýská.

**Chudý, bohatý
soudruha je druh:
štěstí rozdává
na světě jen Bůh!**

36. PŘIŠLA ZIMA.

Od té chvíle, co opuštěná Lenorka Čekálkův práh překročila, vjel do starého ponocného nový život. Jindy toulával se lesem nebo po besedách a, byl-li doma, nepromluvil mnohdy za celý boží den ani dvacet slov. Teď však sedával doma pořád a zabýval se nejvíce malou Lenorkou. Vypravoval jí roztodivné pohádky,

vyřezával pro ni hračky ze dřeva, pouštěl jí vlčka, jí k vůli učil starého věrného psa choditi po zadních nohou; nosil jí z lesa oříšky a bukvice a vypravoval jí, jak je tam krásně. Děvče chtělo s ním, on je však těšil, že až bude větší. Zatím chodíval s ní jen do zahrady na ovoce.

Zaplanul podzim purpurovým a žlutým listím, zahleděl se s bledé oblohy jasným slunkem na smutnou, babím letem opředenou zemi a dědeček počal voziti na káře z lesa dříví.

„Dědoušku, proč vozíte tolik dříví?“ ptala se ho Lenorka.

„Počkej, až napadne sníh, pak uvidíš, jak bude to dříví dobré.“

A sníh dlouho nelenil. Ještě ani všechno listí se stromů neopadalo, ještě kvetly v zahrádce pod okny žluté měsíčky, když snesly se jemné vločky sněhové. Jednou ráno, sotva si Lenorka protřela očka, vzala ji Čekálková do náručí a zanesla k oknu: „Podívej se, mé srdéčko!“

Všecek svět byl bílý. Lenorka podivením vykřikla: „Co je to?“

„To je sníh. Zima je tady.“

Ano, zima, studená zima byla zde.

Lenorka dostala vlněné punčošky, vlněnou sukničku a teplý veliký šátek, ale to vše bylo málo |platno: vyšla-li na chvílku na dvůr, utíkala brzy zase k teplým kamnům.

Oh, ta kamínka byla v zimě dobrá! Babička přikládala do nich dříví, kterého dědeček navozil, a dříví vesele praskalo, kamna mile hřála a pečená jablka voněla z trouby tak pěkně, že pro obyvatele chaloupky nebylo snad na světě krásnějšího místečka než u těch kamen.

Kočka předla teď ve dne v noci na peci, pejsek krčil se pod lavicí a dědoušek pokuřoval a štípal louče a usmíval se tak spokojeně, jako by byl pánem všeho světa, ba ještě spokojeněji! Večer přicházely susedky a děvčata na přástky a to bývalo pohádek a zpěvu, že není možná vypověděti.

37. PTÁČEK V ZIMĚ.

Kdo to klepá venku?
Hleďme, modrý ptáček!
Na našem okénku
sedí ubožáček.

V poli všecko pusto,
sněhu padá husto.
Nám je dobře ve světnici,
ptáček mrzne na větvi.

Pojď sem, ptáčku,
pojd', zpěváčku!
Drobtů dosti máme,
těch my tobě dáme
a na první jarní den
pustíme tě zase ven.

38. VÁNOCE.

Bylo chladno a sychravo. Děti nesměly do školy, jelikož zuřila zlá chřipka. Mnoho lidí umíralo. Nebylo uhlí a nebylo potravin. Lidé chodili smutni. Mnozí otcové byli ve válce a děti s matkami na ně vzpomínaly a prosily Boha, aby se tatíček vrátil zdráv. Najednou rozlétla se z Prahy radostná zvěst: Jest mír, naši vojáci se vrátí! Kdo měli vojáčka, těšili se

V radostném očekávání ušel tak podzim. Dni

se krátily, přestaly deště, přišel sníh. Mnozí sousedé se již vrátili; u Blažků však stále bylo smutno: tatíček nepřicházel a maminka, chudáček, nevěděla o něm, je-li živ a vrátí-li se a kde mešká.

Děti ve škole psaly již psaníčka Ježíškovi a prosily o dárky; ten si žádal koně, onen pěkné knížky; děvčátka prosila o panenky, o barvičky, o nové zástěrky.

Blažkovy děti, Jenda a Růža, si říkaly: „Ze všeho nejlepší by bylo, kdyby tatínek přišel!“ A Růža mínila: „Když si děti píší Ježíškovi a on jim dá, co chtějí, napišme mu, aby nám přivedl tatínka, víc že nechceme!“ A skutečně psaly: „Milý Ježíšku, buď tak hodný, pošli nám už tatínka! Mamince a nám se tuze po něm stýská. Pozdravuje Tě Jenda a Růža Blažkovi.“

Ovšem na okno psaníčko nepoložily jako ostatní děti. Což, kdyby je maminka našla? A oni ji chtěli překvapiti tatíčkem, až přijde na Štědrý den! Hodily psaníčko do poštovní schránky.

„Milé děti,“ řekla maminka o Štědrý večer, „letos vám Ježíšek nenadělí; sotva jsem sehnala

na večeři!“ Ale děti jen radostně na sebe mrkly; a byly tak hodné, že ani jednou jich maminka nenapomenula. Však Ježíšek nadělí!

Když vyšly hvězdičky, prostřela matka v kuchyni na stůl a řekla: „Budeme večeřeti, moje hlavičky!“

Děti radostně se pomodlily a chutě se pustily do jídla. Už jen aby byly po večeři! Vždyť po večeři teprve Ježíšek nadělí!

„Zazpívejte, děti, koledu!“ přála si maminka, když dojedly. Začala s dětmi, ale brzy nemohla pro slzy dále. Myslila stále na tatíčka, kde je a jak slaví Štědrý den. — Či snad již umřel? . . .

Teprve když dozpívaly, pohledly děti na maminku, která tiše, usedavě plakala. Přiskočily k ní. „Maminko, neplačte!“ řekly. — „Ježíšek nám jistě dá tatínka, vid', Růžo?“ pravil Jenda. — „Ano, maminko, psali jsme mu a byli jsme oba hodni, co jen jsme mohli; tatínek přijít musí,“ hladila Růža maminku. — „Ubohé, drahé mé děti,“ zanaříkala matka a přivinula obě dětské hlavičky k srdci.

Děti se roztesknily. Což by snad opravdu nechtěl Ježíšek jim splnit prosbu?

Bylo tak тихо v kuchyňce, že bylo slyšeti ostrý tikot hodin.

Pojednou ozvaly se za dveřmi kroky; někdo klopýtl, zaklepal jemně a otevřel dvěře. Stál tu voják osmáhlý, vousatý, s bařochem na zádech.

„Bože, děti, tatínek!“ zajásala matka. Rychle zvedly hlavičky z matčina klína a letěly k tatínkovi.

Ale najednou opustila je zmužilost, zarazily se v běhu. „Děti moje drahé, zlaté, moje holátka!“ — a už je tatínek líbal.

Pak pojal maminku do náručí. „Zaplať Pán Bůh za tenhle Štědrý večer,“ řekl tatínek, sepal vroucně ruce a zadíval se na malé jesličky na okně.

Maminka sháněla kde co k jídlu pro tatínka a tatínek rozbalil bařoch. „Hledte, dítky, tohle vám posílá Ježíšek z Prahy. Jeli jsme přes Prahu.“ Knížky, barvičky, panenku, cukroví kladl tatínek před udivené děti.

„A teď zazpíváme mamince koledu, děti!“ — A v tu chvíli již „Narodil se Kristus Pán“ rozléhalo se radostně kuchyňkou.

To byl krásný Štědrý večer, vidíte, děti?

39. U JESLIČEK.

„Milí, dobří pastouškové,
kam tak pospícháte?“

„Ježíškovi ku jesličkám,
dítě naše zlaté!“

„K Ježíškovi? Nezbloudíte
na té cestě sami?“

„Pán Bůh poslal andělíčka,
a ten půjde s námi!“

„Ani se vám nezasteskne
v noci, když tma všude?“

„Pán Bůh rozžal hvězdu zlatou,
ta nám svítit bude!“

„A co každý Ježíškovi
ku jesličkám složí?“

„Ovečku, by radost mělo
pacholátko Boží.“

„Ach, já také tuze rádo
bych šlo k Ježíškovi,

ale kde ten andělíček,
jenž mi cestu poví?“

„Matička tvým andělíčkem,
milé, drahé robě,
cestu pravou k Ježíškovi
ráda poví tobě!“

„A kde hvězdička je zlatá,
jež mi cestou svítí?“

„Tatíčková láska, dítě,
tobě září v žití!“

„A když šťastně dovede mě
k němu otec, máti,
jaký dáreček mám potom
Ježíškovi dáti?“

Nemám zlata, nemám stříbra,
dítě jsem jen chudé —“

„Dej mu srdéčko své čisté,
to Ho těšit bude!“

40. MŮJ ČÁP.

„Měl jsem čápa,“ vypravoval jednoho večera můj dědeček, „jenž byl lepším hospodářem než já. Procházel se neustále po dvoře mezi ostatní drůbeží a hrál si na pána jen což. Vykračoval si pánovitě mezi husami, slepicemi, vrabci, holuby, perličkami, králíky, ba odvážil se i mezi dobytek a koně, urovnáváje tu a tam povstálé spory. Často byl nucen použití silného zobáku, aby zavládl mír a pořádek ve dvoře, v stodole a ve stájích. Když i domácí Štěk se měl před ním na pozoru, tu si můžete pomyslit, jak si ho ta havěť vážila a jak ho ctíla!

A co je pravda, to je pravda: čáp toho zaslouhoval. Stalo se kdysi, že si čáp svou neopatrností zlámal nohu. Ale ku podivu! Nebědoval, nenaříkal, ale tiše trpěl a seděl klidně v koutku. Kdežto předtím slídl, kde jen mohl, nyní byl jako pěna.

Měl jsem jej velice rád a proto zavolal jsem lékaře, jehožto pomocí čáp nabyl opět zdraví. Od té doby byl zase čilý jako dříve.

Kdykoli pak přišel lékař do domu mého,
okamžitě ocitl se u něho čáp, klapal radostně
zobákem, otíral se o nohy a když lékař odchá-
zel, doprovázel jej daleko a smutně pak za
ním hleděl.

Takový byl ten můj čáp.“

41. ČÁP.

Čápe, čápe bílý,	Čápe, čápe bílý,
na tvá křídla měkká	na tvém bílém hřbetě
vylezu si, poletíme	budu vidět jistojistě
hodně do daleka.	po celičkém světě.

Uvidíme jistě,
v našem domku šedém
k obědu že dneska budou
lívanečky s medem.

Maminka je chystá,
ale při své práci
myslí pořád: „Proč
ten klouček
se mi nenavrací?“

Zakroužíš si krásně
vysoko a výše,
ale přece uvidíme
do té naší chýše.

Vyběhne i z domu:
„Kde jsi?“ na mne zvolá,
a já budu na tvém hřbetě
křičet: „Hola, hola!“

Poletíme níže,
k mamince až dolů,
potom u nás budeme se
dobře míti spolu.

42. STAROSTLIVÁ BOŽENKA.

1.

U Toužilů stonal malý Vladimír. Již kolik dní ležel v postýlce. Tvářičky mu jen hořely, čelíčko pálilo jako oheň a jeho oči, jindy vesele se usmívající, byly teď skoro pořád zavřeny; když pak se někdy otevřely, byly smutny a zakaleny. Lékař chodil k Vladimírkovi každý den. Brával jej za ruku, přikládal hlavu svou k Vladouškovu srdéčku, poslouchal, jak srdéčko rychle ťuká, potom zase sahal na rozpálené čílko a předpisoval léky. Služka je přinesla z lékárny a maminka každou hodinu nalévala lék na lžičku a dávala malému nemocnému užívat.

Předobrá maminka! Ve dne v noci od lůžka synáčkova neodcházela. Seděla ve vysoké lenošce vedle jeho postýlky a dávala pozor na každé hnutí milovaného dítěte. Byla smutná a tatínek, když přicházel z úřadu domů, byl též tuze zarmoucen. Prosíval maminku, aby alespoň trochu si odpočinula, že zůstane sám u Vla-

douška; domlouval jí, že se ještě sama rozstůně únavou, když ani jedné noci si nepohoví. Ale maminka mu to vždy laskavě vymluvila a vytrvala u synáčka sama. Tak bylo u Toužilů smutno a v pokoji nemocného smutné ticho, že bývalo slyšet jen těžký dech Vladouškův a tikání hodin.

Tu bývalo i Božence smutno. Měla svého bratříčka tuze ráda. Hrávali si spolu a nikdy se neškádlili. Ona mu dělávala vojenskou čapku z červenobílého papíru a vystřihovala mu ze zlatého papíru trapez k jeho šavliče; Vladimírek zase z kaštanů a žaludů vyřezával pro Boženčinu panenku koflíky a talířky, až milo bylo pohleděti. Ona byla jeho bubeníkem nebo trubačem, jak si přával při svých taženích vojenských z pokoje do kuchyně a z kuchyně do pokoje. Vladimír zase býval chůvou nebo i kuchařem, když panence k svátku strojivali spolu hody. Někdy panenka neměla chuti ani na polévku z cukrové vody ani na špikované bažanty, jež Boženka znamenitě dovedla upravit z cukrové vody a ze suchých švestek, které nadívala mandlemi; ba ani netkla se koláčů z nakrájených jablek,

na nichž byly sladké hrozinky; tu dětem arci nezbývalo nic jiného, než aby samy snědly všecka vzácná jídla. Když pak došlo k dělení, tu Boženka Vladoušovi a Vladouš Božence přidával ze svého dílu. Tak se měly ty dvě dobré děti rády.

2.

Jak by tedy Boženka teď neměla býti smutná? Sedávala v koutečku a dívala se odtamtud na bratříčka. Žádná hra ji netěšila, nemohla-li si hráti s malým Vládou. Slzičky kutálely se jí někdy po tvářičkách, když viděla, jaké bolesti má její bratříček. Božence bývalo teskno, vždyť bylo u nich nyní všecko jinačí než jindy. I ty hodiny, které druhdy tikávaly:

Tyky, taky, tyky, taky,
vesely jsme, buďte taky!,
zdály se volněji kývati, jako by se tázaly a říkaly:

Tak, tak, jakpak? Tyky, taky,
máme starost a vy taky!

Huňatý Fedor, jako by věděl, že je v domě zármutek; ani jednou vesele nezaštěkl, když se

tatínek vracel z úřadu. Seděl nebo ležel u postele Vladoušovy a díval se věrnýma očima na malého, nemocného přítele.

3.

Tak prošlo mnoho dní. Vladouš byl pořád ještě nemocen. Již se mu sice polevilo, ale byl ještě velmi sláb, a pan lékař poručil, aby se mu stále ještě dávaly léky.

Tatínek však začal mít teď starost také o maminku, a Boženka také ze svého koutku viděla, že maminka je teď pořád velice ubledlá. Věděla proč. Když se někdy v noci probudila na své postýlce, vídala, kterak maminka u Vladouše bdí, k němu se sklání, jemu léky dává. Jak bývala unavena a přece si nenaříkala. Kdy bude moci Boženka s Vladouškem oplatit tu věrnou matčinu lásku? Zda nezapomenou, až budou starší, na ty dlouhé noci, jež matička u lůžek jejich probděla? Ó, jistěže ne, vždyť jsou to dvě hodné, dobré děti!...

Však to Boženka již nyní ukázala. Bylo jednou časně z rána. Zamřížovaným okénkem teprve

se dívalo do pokoje tlumené světlo. Hodiny právě odbíjely. Boženka napočítala, že uhodily čtyřikráte. Klekla si ve své postýlce, aby viděla přes pelest, až maminka dá bratříčkovi užívat. Ale maminka nevstávala. Boženka nahnula se ještě víc a tu spatřila, že maminka má hlavu podepřenu o ruku; dlouhým ponocováním zemdlela a usnula.

Tu milá Boženka potichoučku slezla s postýlky, aby maminky neprobudila, vzala lahvičku s lékem a nalila jej opatrně na lžici, jak vídávala, že dělává maminka.

Potom pozdvihla levou ručkou bratříčkovi hlavičku a pravou mu podávala k ústům léku. Musila ubožátko vystoupiti na špičky, aby dosáhla k bratříčkovi; tak byla ještě maličká.

Unavená matička tiše spala dál, ale strážný andělíček zajisté viděl dobrou sestřičku a prosil u Pána Boha za obě hodné dívky, aby zůstaly zdravý a tak dobré a byly vždy rodičům svým k radosti a potěše.

PŘÍSLOVÍ.

U kamen teplo, u matky dobro.

43. LUARD A BROK.

Luard byl psík a Brok byl pes,
na honbu spolu vyšli dnes,
zajíc jim hnedle vyběh' kdes.

Zajíček napřed cupy, cup,
psi za ním v patách dupy, dup,
na trní nechal zajíc chlup.

Luard byl s Brokem kamarád,
však o chlup začali se rvát;
zajíček utek' — ten byl rád!

44. CO VIDĚLY DĚTI VE SNĚHU.

1.

Jednou odpoledne přišly Blahošovy děti
ze školy s veselou.

„Ach, matinko, to je vám venku krásně!“
volal malý Jaroslav již ve dveřích.

„Krásně?“ divila se matka.

Venku padal od rána sníh, vítr šlehal do

tváří ledovými pruty a v závějích bořily se nohy až po kolena. V takové nepohodě plahočil se Jaroslávek skoro hodinu cesty a ještě si liboval. Ovšem! Kdo si může stáhnouti beranici až na uši a kdo má krk zabalen ve vlněný šátek jako Jaroslávek, ten se může vysmát i studenému větru. A koho maminka oblékne do dvou kabátů, obuje do teplých punčošek a botek, ten si může i v mrazu směle na hrdinu hrát. A Jaroslávek byl takovým hrdinou. Všecek opatřen teplým šatem, byl v něm jako děťátko v peřince. Bylo viděti jen očičky jako jiskřičky.

„Opravdu, maminko, dnes byla cesta veselá,“ svědčil Jaroslávkovi starší Karel.

Jen Lidušce nebylo do hovoru. Přišla ze školy smutná. Zamyšleně dívala se z okna, jak se venku chumelí sníh, a naslouchala, kterak v lomenici hvízdá ostrý vítr severák. Při každém zakvílení bodlo ji u srdce. Zdálo se Lidušce, jako by někdo venku nařikal. Ve světnici dýchala kamna milounkým teplem. A přece Liduška zimou se třásla, kdykoliv zaslechla bolestný nářek větru. Kdo ví, nač si vzpomínala . . .

2.

Hoši zbavili se svrchního šatu a přitulili se k mamince.

„Maminko,“ vypravoval jedním dechem Jaroslávek, „to vám byla dnes podívaná! Pole, louky i cesty byly posypány sněhem jako peřím z nejbělejší holubičky. Beranův Jindřich nakreslil do sněhu zajíce, jak panáčkuje, a Vítek Kosinův psa, jak číhá na toho zajíčka. Někteří hoši vystavěli ještě ze sněhu myslivce. Za klobouk mu dali kytku metlice a do rukou prut. To byla jeho puška. Ani se nám od sněhuláka nechtělo, jak hezky mířil na zajíce.“

3.

Potom vypravoval Karel:

„Stromy dostaly nové šaty. Ráno ještě měly větve holé, ale do večera oblékly se do nových kožíšků. V příkopě blýskaly se na závějích drobounké perličky a některé stromky skláněly k nim větvičky, jako by si jich chtěly nabratí. Pod vrchem na mělké tůni u cesty bylo na

rozpraskaném ledu hvězd, jako by tam kus
nebe spadlo. Hrály všemi barvami jako duha
za jarního deště. Vašík Šarochův vydlobal do
ledu díru a dechl do vody. Pod ledem na-
skočila bublina a to prý byla holubička.

Vašík za ní říkal:

Vyletěla holubička
k Pánu Bohu do nebíčka,
na okénko zaklepala,
Kristu Pánu žalovala:

Krutá zima chodí světem
zle je, zle je chudým dětem,
mrznou v mrazu, metelici,
jako ptáci na větvi.

Kriste Pane, prosím Tebe,
andělíčka pošli s nebe,
v kterou chatku zima chodí,
tam ať slunko lásky vodí.

Teplo skočí v síňku chudou,
radovat se děti budou

a za úsměv na svém líčku
pomodlí se modlitbičku.“

Matka se usmívala, jak hezky si děti cestu
krátily, a již se nedivila, že Jaroslávkovi zářily
očičky jako svíčky.

4.

„Liduško“, zavolala pak na dcerušku, která
ještě tak zamyšlena dívala se do sněhové vá-
nice, „pojď také mezi nás a vypravuj, co tys
viděla ve sněhu!“

„Ach, maminko,“ vzdychla si děvushka, „Be-
ránkova Běta šla ze školy všecka zkřehlá. Vítr
profukoval jí lehounké letní šaty, že se chvěla
jako osikový list. Chvílemi dýchala si do rukou
a chvílemi chvátala, aby se během zahřála.
U našich her se nezdržovala. Všechny nás
předešla. Ve sněhu zůstala po ní řada stop
po bosých nohou. Stále vidím ty šlépěje bosé
dívky a nemohu na ně zapomenout. Je mi líto,
že několikeré moje šaty visely ve skříni, zatím
co ta dobrá Bětuška mrzla v mrazivém větru.
Matinko drahá“ — a Liduška sepíala ku prosbě

ruce — „darujte Bětě jedny moje botky a šaty. Lítostí bych dnes ani neusnula, kdybych věděla, že zítra zas uvidím ve sněhu ty stopy bosých nožek!“

Matka přivinula Liduščinu hlavu k srdci, políbila ji na čelo a řekla:

„Máš dobré srdce, dceruško; dones jí šaty hned!“

Za chvíli nesla Liduška s Karlem zimní šaty, dvoje punčochy, jedny botky a vydatný šátek na hlavu osiřelé Bětě.

5.

Ve světnici zůstal s matkou jen Jaroslav. Zapomněl již na zajíčka, jak pěkně panáčkuje, a jen si vzpomínal na Šarochovu říkánku.

„Maminko,“ ptal se za chvíli, „opravdu vyletěla ta holubička k Pánu Bohu do nebička?“

„Opravdu“, usmála se matka.

„A co tam dělala?“

„Prosila, aby v zimě vzbudil Pán Bůh chudým lidem dobrodince.“

„A kterak vzbudí Pán Bůh v zimě dobrodince?“

„Pošle na svět anděle, aby nás naučili ve sněhu čísti.“

„A jak se čte ve sněhu, když tam nejsou písmena?“

„I jsou, a jen ten jim rozumí, kdo i srdcem čítá.“

„A kdo umí i srdcem čísti?“

„Naše Liduška umí. Spatřila ve sněhu stopy, hned si z nich přečtla, že je Bětušce zle, a umínila si, že ji potěší v nouzi dárkem. Dáš-li si pozor na sních, snad také v něm dovedeš čísti.“

Jaroslávek slíbil, že si dá pozor a že poví mamince, jaká písmena ve sněhu najde. Zatím se vrátila Liduška od Běty a radostně vyprávěla, jak se dívka potěšila z neočekávaného daru. Vzkazuje prý paní Blahošové „Zaplat’ Pán Bůh“ a bude prý se za ni každodenně modlit.

U Blahošů ještě dlouho mluvili o Bětušce. Ale Jaroslávek byl zamlklý. Stále si ještě vzpomínal, jak ta bílá holubička vyletěla do nebička.

Druhý den však byly všechny děti samý ho-

vor. Liduška s Karlem vyprávěli, jak si Běta pochvalovala teplý šat.

A Jaroslávek se chlubil, že již také umí ve sněhu čísti. Viděl prý na závějích řady vytlačených kvítků, a to byly stopy opuštěných ptáčků. Potravu zavál sníh a ptáčky trápil hlad. I napsali prý do sněhu, aby se útrpní lidé nad nimi smilovali. Jaroslávek kvítkovému písmu porozuměl a nasypal ptáčkům na cestu drobečků z brašny a z kapes. Ptáčkové prý se hned sletěli a děkovali mu vděčně: Dík, dík dík!

Dobrý skutek způsobil mu tolik radosti, jako včera Lidušce. Od té doby učil se hošík pilně čísti nejen v čítance, ale i ve sněhu a všude a to nejen očima, ale i srdcem.

Kdo z nás to dovede po něm?

45. FIALKA V BOUŘI.

„Fialinko modrá,
milý jarní květe,
prý ti první bouře
všecku vůni smete?

Fialinko milá,
tuze mi tě líto,
pověz, drahý kvítku,
pověz, pravda-li to?“

Ne, to není pravda,
pověst ta je klamná,
já svou vůni sladkou
dávám bouři sama.

„Ne, to drahé dítě,
ne, to pravda není,
že mi vůni béře
první bouře hřmění.

Roznese ji krajem,
kam svá křídla skloní;
proto to tak sladce
po bouře vždy voní.“

46. MALÝ KOMINÍČEK.

Ve škole zazvonilo. Po chvíli vyrojil se houf malých děvčátek a za nimi kráčely ze školy dívky větší. Slunéčko vesele svítilo a vzduch voněl

jarem. Ulice byla prázdná, jen na protějším chodníku stál malý komíníček, hlavou opřen o zeď, a plakal. Drobotina se k němu hrnula; v polou cestě však se zarazily hlavičky, netroufaly si. Jen starší k němu přišly a jedna se ho otázala: „Proč pláčeš, komíníčku, co je ti?“ „Vymetal jsem komíny, dostal jsem dvě koruny a 32 haléře. Ale ztratil jsem je, vypadly mi tudy.“ Vytáhl kapsičku a ukazoval velkou díru v ní. „Ach já budu bit, budu bit!“ rozplakal se komíníček znovu. „Děvčata, toho přece nedopustíte, že ne, aby byl komíníček bit,“ obrátila se dívka k ostatním. „Ne, ne!“ ozývaly se hlásky. „Dobrá, tak dávejte!“ A už strhla s hlavy klobouček, šla mezi dívky a vybírala. Dávaly desetihaléře a dvouhaléře. Když minila, že již dosti vybrala, spočítala peníze, ale ještě scházelo dvanáct haléřů. Přistoupila zákyně nejvyšší třídy, velká již jako slečna, a dala půl koruny. „Sláva, děti!“ zvolala radostně sběratelka. „Komíníček má už více než ztratil! Ale zavaž si peníze do šátečku, aby ti zase nevypadly!“

Zatím maličké se již osmělily; které neměly

peněz, strkaly komíníčkovi fialky do knoflíkových direk i do kapsiček. Hošík se rozesmál a ukazoval dvě řady bílých dětských zoubků. Pak stíral hřbetem rukou poslední slzy s tváří. Mezi školními vraty objevila se paní školnice. „Děti,“ zvolala, „paní ředitelka jde!“ Děti, jako když do vrabců střelí, rozběhly se na všechny strany. Jen komíníček tu stál; saze na tvářičkách rozšmourané, rozesmát, vykrášlen fialkami. Slušelo mu to!

47. PŘÍSLOVÍ.

Všude dobře, doma nejlíp. — S chutí do toho a půl je hotovo. — Z pilnosti se štěstí rodí, lenost holou bídu plodí. — Chudoba cti netratí. — S poctivostí nejdál dojdeš. — Kůň k tahu, pták k letu a člověk k práci stvořen jest. — Práce kvapná málo platná. — Po práci milo odpočinouti. — Co na srdci, to na jazyku. — Čelem zdi neprorazíš. — Hněv špatný rádce. — Bůh štěstím vládne. — Kdo se chlubí, čest svou hubí. — Kde láska, tam Bůh; kde závist, tam zlý duch.

48. HUSOPASKA.

Husy, husy,
běloučké husičky,
husy, husy,
bílé husy!

Ať rády, nerady,
musíte do řady,
ta ze všech nejhezčí
napřed musí!

Husy, husy,
běloučké husičky,
husy, husy,
bílé husy!

Ta jedna kleveta,
co pořád štěbetá,
když se nic nepase,
hladu zkusí.

49. VELIKONOČNÍ VAJÍČKA.

1.

Jest odpoledne o velikonočním pondělí.

„Čim, čim!“ čimčaroval starý vrabec na jabloni. „Jaro tu a s ním zlaté časy. Čim, čim!“

„Čim, čim,“ radovali se z toho mladí vrabčící. „Tatíčku, teď nebudeme trpět hladu?“ tázal se nejmladší z rodiny.

„Teď, synáčku, bude krmě dost! Hled', jak tučná housenka! Nu, vezmi si jen. Čim, čim!“ povídal starý. A mladý hop, hop! již byl u housenky a na ní si pochutnával. A mezi tím, co vrabci na jabloni hop, hop, děti z chaloupky hupky, hupky. Větší i menší i zcela malounké, které se batolily za většími jako míšenská jablíčka. Zlaté slunce je vyvolalo ven. Dívalo se tak hezounky okénkem do světničky, zvalo je tak upřímně na zápraží a odtud na náves, že mu to musily děti pro radost udělati a venku si poskočiti. A věru nesnadno uhodnouti, kdo víc švitořil a hopkoval, zda vrabčí mlád' za chaloupkou na jabloni, či dětská drobotina na návsi!

Však také bylo co povídat, vždyť bylo velikonoční pondělí! Petřík, aby se jeho dřevěný koník příliš neunavil, nesl jej v náručí až k vozíku, druhé děti také nepřišly s prázdnou, přinesly s sebou vajíčka červená, bílá a tak pěkně malovaná. Teď povídaly a štěbetaly, kolik vajíček dostaly od matky, kolik jim dala kmotřička za koledu, ale nejhezčí, nejpěkněji malovaná mělo každé dítko od babičky.

Co si děti pomlázku ukazovaly a z ní se radovaly, stál na svém místě u Budilů čáp.

Stál tam již hezky dlouho, aniž si ho děti všímaly a jej zpozorovaly. Koulely vajíčka po žlábků dolů, řukaly o ně a na milého přítele na střeše ani si nevzpomněly.

„Cože ty děti dnes o mne nedbají?“ myslil si čáp. Hleďme, jaký je svět! Když jsem přiletěl, celá ves přiběhla mě uvítat, a sotva tu jsem několik dní, již se o mne nestarají. Ale počkejte, vy nevděční kvítkové, však já vás přinuťím, že se po mně přece ohlednete!“ A pan čáp pojednou otvíral a zavíral svůj dlouhý zobák

tak hlasitě, že se kolem rozléhalo veselé „klip, klap, klip, klap!“

„Aj, tys tu také?“ smály se děti. „Nu, to je hezké od tebe!“ A Vašík Kudrnů vytáhl nejpěknější vajíčko a volal; „Nu, koleduj, kamaráde, dostaneš pomlázku! Ale bez koledy, holečku, nedostaneš ničeho! My taky zpívali, a hled, neměli jsme z toho škody!“

Děti se smály a poslouchaly, jakou spustí čáp. Ale čáp vedl jen dále své „klip, klap!“

„Aj, milý brachu, to tak nejde,“ povídá Vašík. „Ty nás, mně se zdá, chceš obalamutit svým ‚klip, klap!‘ Leč to my už známe dávno a víme, to že není koleda. Začni jinou!“

„Jinou, jinou!“ volaly děti.

Ale buďto jim nerozuměl, buďto je chtěl poškádlit, klapal na střeše dále: „Klip, klap!“

„Aj, ty tak!“ smál se Vašík. „Počkej, ničeho nedostaneš! Bez přičinění odměny není, říkává můj dědoušek; sám jsi vinen, žes nedostal pomlázky.“ A Vašík za všeobecného smíchu strčil ochotně vajíčko zase zpět do kapsy. Děti si pak hrály, čáp se odmlčel, ale nepřestal se dívat na veselou družinu.

Tu za plotem blízké zahrádky ukázala se malá dívčinka.

„Madlenko, Madlenko, pojd' si s námi hrát!“ volaly děti, když ji spatřily.

„Ukaž nám svá vajíčka!“ žádaly na ní, když k nim přistoupila.

„Nemám,“ odvětila tichounce děvushka.

„Což jsi nedostala od kmotřičky?“ ptaly se děti.

„Nemám kmotřičky, ta již mi dávno umřela,“ povídala Madlenka.

„Tedy od babičky?“ vyzvídaly.

„Babička už také pochována,“ smutně pravilo děvčátko.

„Tak jsi dostala nějaké od matičky?“ zase na to děti.

„Matička moje tuze je chudobná; nemohla mi dáti pomlázky,“ pravila Madlenka.

Děti na chvíli ztichly; ale potom ozvala se Mařenka, která dosud si hrála s malým bratříčkem: „Víš co, Madlenko, já se s tebou o svou pomlázku rozdělím. Tu máš dvě vajíčka a mně zbudou také dvě!“

A prve než jí mohla překvapená Madlenka poděkovati, volala Baruška! „Já ti také jedno dám!“

„A já také,“ hlásila se Rozárka.

„Já také!“ volala Verunka.

Pět hezounkých malovaných vajíček usmívalo se na Madlenku z její zástěrky. Madlence se až oči zarosily slzičkami, tak byla pohnuta upřímností děvčátek. „Děkuji, děkuji vám,“ šeptala radostně.

Čáp volal se střechy dolů: „To jsou hodná, dobrá děvčátka,“ ale protože děti čapí řeči nerozumněly, slyšely jen „klap, klap!“ A to bylo dobře. Vždyť není třeba, aby byly za vše pěkné hned tak tuze nahlas pochváleny; srdéčko jejich jim šeptem povídalo, že se dobře zachovaly, a na tom je dosti.

50. MÁJ.

Máj, máj, máj,
na housličky hraj!
Každý ptáček hnízdo staví,
černý, modrý, popelavý;
jest jich plný háj.

Hej, hej, hej,
hřej, slunéčko, hřej!
mušky budou tancovati,
komár bude také hráti,
roháč vedle něj.

Brum, brum, brum,
to je shon a šum!
Kdo má nerad hudbu musí,
ať si zacpe obě uši,
ať si zavře dům!

Čik, čik, čik!
Co to za povyk?

To ta vlašovička milá
s jarem se nám navrátila;
vrabci strhli křik.

Tluk, tluk, tluk,
slyš křepelku z luk!
Na noc k lesům letí vrána;
písnička je dozpívána
— a teď ani muk!

51. K BABIČCE!

To bylo radosti! Babička psala do Prahy, aby se tatínek o svatodušní svátky přijel k ní podívat a vzal Jeníka a Lidušku s sebou. Vyjeli v sobotu ráno. Na nádraží bylo hluku a shonu, že bylo dětem až úzko. Konečně sedli do vozu a za chvíli se vlak hnul. Nejprve viděly děti ještě předměstské domy a kousky polí; pak vyjeli do volné přírody. Před očima míhaly se jim lány světle zeleného oseníčka, vroubené alejemi topolů. Z dále kynuly jim háje. Uprostřed zeleně jak na obrázku byly vesničky.

Velké statky i malé baráčky kryly mohutné koruny jabloní, hrušní i třešní, osypaných bílým a růžovým květem. Také města viděly děti, malá i větší. Na návrších z dálky kynuly vlídně kostelíky. Děti se divily. Nikdy nebyly ještě na venkově a nyní jedou tak daleko! „Kde to jsme, tatínku? Jsme tak daleko od maminky!“ „Daleko a přece doma, přece u nás; jsme pořád ještě doma v Čechách, ve vlasti,“ pravil otec, a s láskou se rozhlížel krajem.

Dojeli k babičce. Vesnička byla jeden květ. Pod okny chaloupky zahrádka jako dlaň, ale hezounká! Kvetly v ní balzamíny, měsíčky a voněla šalvěj. V ovocném sadě poletovali motýli a bzučely pilné včeličky. Však měly na pilno; z květů ssály sladkou šťávu a snášely ji do úlu. Slunéčko mile hrálo.

Děti prožily u babičky dva krásné dny. V úterý vrátily se zpět k matičce do Prahy.

„Maminko,“ vyprávěly, „k babičce je tak daleko a všude cestou tak krásně! Vid', matičko, to máme krásnou vlast!“ „Ano!“ pravila matka „krásnou vlast dal nám Bůh! Musíte se činit, abyste byli jejími hodnými dětmi!“

52. ČECHY.

Jsou ty naše Čechy
země maličká,
jak v hluboké moře
spadlá perlička.

Proto však je stokrát
ještě radši mám,
že jsou jako perla,
jako drahokam;

vzácný, utonulý
v mořské hlubiny,
ale pro nás ze všech
v světě jediný.

53. ŘÍKEJTE SPĚŠNĚ:

Na faře roste kus pepře; žádný ten kus pe-
pře nepřepře, ať se pře, jak se pře.

• •
•

Rukavičkovali jsme se, ale nevyrukavičkovali
jsme se.

54. VODNÍKOVA NEHODA.

Sedí Vodník v rákosí,
chytá lidské dušičky
a ty v domku uzavírá
pod zelené hrníčky.

Stojí, stojí domeček
pod hladinou rybníka
a ten domek, to je sídlo
zeleného vodníka.

Když se dnes tam navrátil,
hleděl všecek ztrnulý:
rybka hrnky překotila —
dušičky mu vypluly.

Vypluly mu k jasné záři
z temné jeho hlubiny:
změnily se na hladině
na bělounké lekníny.

55. ŽITO, ŽÍTKO

Žito, žítko zelené,
už vymetáš v klasy,
záhy zrnka naleješ,
dá-li Pán Bůh časy.

Deštíček tě vytáhne,
rosa uschnout nedá,
slunéčko tě upraží
do tvrda a hněda.

Na souvrati odkvetou
střevíčky a chrpy,

brzo, brzo zazvoní
hnědou líchou srpy.

Žito, žítko zelené,
jak tě vítr kloní,
žeť už z tebe z daleka
nový chléb nám voní.

56. POMOC V NOUZI.

1.

V Dobrouňově, dole u samého rybníka, stojí malá chaloupka, již chuděrka stará, ze dřeva utesaná a stojí jaksí nakřivo. Stará, mohutná

hruška má ji co držeti. Slaměná střecha je sem tam prohnutá jak starý klobouk, a malá okénka jsou papírem zalepena.

A v té chaloupce bydlí stará, čtyřiasedmdesátiletá vdova Dlabalka. Bydlí tam sama, samotinká, jako prst. Přistěhovala se s nebožtíkem svým mužem do Dobrouňova, koupili si tu bídou chaloupku a pod dvě míry kopaninu. Pokud byl muž živ a oba zdrávi, neznali bídy; ale před osmi lety umřel starý Dlabal a zanechal vdovu opuštěnou; neměla ani dětí, ani příbuzných, ani známých, jen Pána Boha v kostele a v chlívě kozenku. Pro ty dva žila, ti dva ji živili.

Den jako den ráno chodívala Dlabalka do kostela a pak sbírala pro svou kozu listí nebo ji vodila po mezích na pastvu. Tam s ní mluvila jako s člověkem; a vloudila-li se jí tesknost do srdce, pozvedla oči vzhůru k Všemohoucímu a žalovala mu svůj žal. A Všudypřítomný slyšel ji a dával úrody její kopanině, až se lidé divili a říkali: „Tu starou Dlabalku má Pán Bůh rád! Chuděra, nemůže pohnojit a přece má pěkný užitek.“

2.

I letos jí stojí žitečko, až se srdce směje a Dlabalka přece pláče. Postonávala celou zimu a celé jaro a teď, když dal Pán Bůh žně, nemá tolik síly, aby si to Boží požehnání požala a domů zanesla, jak to jindy dělávala.

Sekáče vzíti? Na to nemá peněz. Snad přece nějak s pomocí Boží sklídí! Šla již po dva dni časně z rána se srpem na kopaninu, žala, žala, než však nažala snop, dva, vypadl jí srp z třesoucí se ruky a nebohá klesla zemdlena k zemi.

Dnes opět vstává o svítání s lůžka.

„Pánbíčku dobrý,“ zavzdychala, „posilni mě a ty, andělíčku můj strážný, pomáhej mi, abych alespoň polovičku dnes požala!“ Tak končila ranní svou modlitbu.

Pak šla ke koze na dvůr. Ta ještě spala.

„Vstávej, kozenko, vstávej! Musím na kopaninu! Tady máš listí, je dnes dobré, lipové, a dej mi hodně mlíčka.“

Koza vstala, otřela hlavu o babičku, olízala jí ruku a dala se pak s chutí do žrádla.

Dlabalka ji podojila, posnídala, vzala srp a plachetku pod paži, do ruky hůlku a rozloučila se s kozou: „Kozenko, jdu pryč. Máš tady žrádlo a vodu; neteskní tuze, já brzy přijdu!“ A pak odešla na pole.

Východ hořel purpurem a když se k ne-daleké kopanině došoulala, vyšlehly první paprsky sluneční a s věže zazněl zvon.

Babička poklekla, sepíala ruce a pozdravovala Tu, která bezpochyby také kdysi na popluží nazaretském podobnou práci konala, k jaké se teď strojila Dlabalka.

Vzala srp a počala žítí; ale slabá ruka nemohla celé hrsti najednou utíti. Žala téměř po stéblech a přece se jí počal pot řinouti s čela a nohy se pod ní chvěly.

Po chvíli pustila z ruky srp, sedla si na plachtu, zakryla zástěrou oči a počala usedavě plakati: „Bože můj, Bože můj, jak já letos to zlaté žitečko požnu! Je již přezrálé a půjde-li to takhle, nedožnu ho ani za týden!“

Ó, jak těžko jest slabému tělu pracovati a jak těžko tesknému srdci v slabém těle nebédovati! A stařenka bědovala, až líto po-

vidati, až i veselý zpěv ode vsi zaznívající přeslechla.

3.

Osm děvčat šlo se srpy a hráběmi na panskou nivu, polehlé obilí žít.

Tváře jim kvetly, oči se smály veselím a jarou radostí naplněné srdce kypělo písní:

„Žalo dívča, žalo travu
na tom panským suchopáru...”

Když přišly dívčiny k Dlabalce a viděly ji plakati, zastavily se.

„Proč pak pláčete, stařenko?”

Dlabalka nadzdvihla hlavu, utřela si oči a řekla: „Pozdrav vás Pán Bůh, děvčátka, a zachovej vás ve zdraví! Jak bych nebohá neplakala! Podívejte se; žnu tady již třetí den a nemohu s místa. Kéž by se nade mnou smíloval Pán Bůh a vzal mě z tohoto světa, když již k žádné práci nejsem!”

„No, no, jen tak nebědujte,” těšila ji šafářova Bětuška. „Jděte jen domů, však to za vás někdo požne.”

„Ba musím jít domů, ať chci nebo ne; tady

nejsem nic platná. Ale škoda toho zlatého žitčka, že zde tak vyprší!“

„Nestarejte se, však se někdo nad ním smíluje! S Pánem Bohem!“

A děvčata pospíchala dál.

„Víte co,“ řekla Bětuška, když ušly kus cesty, „až půjdeme na večer z panského, požnem’ jí ten kousek. Je nás osm, budeme za chvíli hotovy.“

Děvčata radostně přisvědčila a když večer po západu slunce dožívala vdovino žito, zpívala si ještě radostněji než ráno. Dobrý skutek byl jim nejlepší odměnou.

4.

Ráno po východu slunce přišla zase Dlabalka na nivu a když spatřila požaté žito, vyhrkly jí slzy a zvolala: „Andělíčku Boží, požals mi to ty nebo’s mi sem poslal dobré lidi?“

A ode vsi zazněl zas veselý zpěv.

Když přišla děvčata k Dlabalce, vztáhla k nim ruce a volala s pláčem: „Zlaté panenky, podívejte se, stal se to zázrak!“

„Však jsem vám řekla, že se někdo o to postará!“ smála se Bětuška a pospíchala s ostatními dále.

Dlabalka hleděla za nimi, a kolik požehnání mohou lidská ústa vysloviti, vším je žehnala a jim blahořečila.

A žehná-li starý člověk, podobá se stromu, jenž sype mimojdoucím sladké ovoce do klína.

57. SVÁTEK U PROŠKŮ.

Na tatínkův svátek vyhlížely děti z oken, kdy rodiče přijedou; byli v městečku v kostele. Otec dal ten den na mši svatou a babička na modlení za všechny lany svého rodu. Krásný věnec, přání, dary — všecko leželo na stole připraveno.

Když pan Prošek vstoupil do světnice, děti mu odříkávaly svá přáníčka. Otec zářil radostí v kruhu své rodiny, kterou tak vroucně miloval a již tak málo do roka užil.

Také Jeník byl blažený: dostal k svátku dvě holoubátka od Kristly, dva králíky od myslivce a od panímámy ze mlýna velikánský koláč, vším kořením mazaný.

58. NA POBĚRKU.

Co se těch klasů na poli vlní,
všecky jsou naše do jednoho!
Stodola už se do vrchu plní,
ještě jich zbývá mandelů mnoho.

Je hojnost všeho na našem statku,
ale ty děti z chaloupky chudé
nemají otce, nemají matku,
přejte jim klasu, co v poli zbude!

Bůh naší roli dal požehnání,
co dáte dětem, splatí v příští.
Nekřičte na ně; vždyť do krve zraní
ty bosé nohy si na strništi.

59. MULÍK.

1.

Malá Růženka stála na lavici u okna a dívala se do zahrady na cestičku, po které za chvíli měl přijít tatínek.

Najednou se dala do křiku: „Maminko, babičko, pojdte se podívat, co si to tatínek vede!“

A již také hup! byla dole s lavice a běžela tatínkovi naproti.

Babička s maminkou přistoupily k oknu, aby se podívaly, co Růženku tak poplašilo. Byl to roztomilý černý psík, který nebyl o nic větší než rukavice. Běžel za tatínkem nemotorně na krátkých, bílých nožičkách a když chtěl ještě rychleji utíkat, převalil se. Růženka přiběhla k tatínkovi skoro bez dechu a hned si u pejska sedla.

„Haf! haf!“ zaštěkal na ni pejsek a zatahal ji za šatičky.

„Jejej, tatínku, to je hezký pejsánek!“ zarádovala se Růženka. „Kde jsi ho vzal?“ — „Tetička ti ho posílá,“ odpověděl tatínek. „Máš

si jej dobře vychováti, aby se z něho stal pořádný pejsan. Je ještě maličký, ale snad se mu u tebe nebude stýskat.“

„Jistěže nebude, vid', pejsánku?“ řekla Růženka a pohladila pejška.

„Haf, haf!“ zaštěkal pejsek.

„Tatínku, on jako by mluvil,“ smála se Růženka.

„Nu ovšem, to štěkání je jeho řeč,“ řekl tatínek. „Chtěl ti povědět, že se mu u tebe nebude stýskat.“

„Smím ho, tatínku, trochu pochovat a dát mu hubičku?“ ptala se holčička. — „Ne, dceruško, to nedělej! Pejškům se hubičky nedávají, ani se pejskové nechovají. K tomu má přece nožičky, aby běhal,“ poučil tatínek Růženku.

A Růženka si dala říci. Ač měla velkou chuť toho malého tvorečka vzíti si do náručí, přece toho neučinila. Poslouchala tatínka vždycky na slovo.

„Jak budeme pejskovi říkat?“ tázala se po chvílce a chytila tatínka za ruku. Vedli se spolu zahradou a pejsek běžel za nimi anebo před nimi.

„Říká se mu Mulíček,“ odvětil tatínek.

„Mulíčku, Mulíčku!“ volala naň Růženka. „Pojď se ukázat babičce a mamince!“ Babička s maminkou stály už venku na zápraží a smály se Mulíčkově.

„Mulíčku, pověz, jak mluví pejsek,“ zkoušela ho Růža.

„Haf, haf, haf!“ zaštěkal psík. Chytil při tom babičku za sukni a převalil se. Všichni se mu dali do smíchu. Maminka přinesla mu na misku trochu mlíčka, které mu velmi chutnalo, protože se cestou proběhl a dostal hlad.

Růženka našla starý vlněný šátek, dala mu jej pod kamna, kde bylo teploučko, a řekla mu:

„Tady bude tvá postýlka, Mulíčku. V noci tam budeš spávat.“

„Haf, haf!“ děkoval Mulíček.

2.

A nestýskalo se Mulíčkově. Běhal s Růženkou na pole, honil se tam za motýlem, štěkal na brouka nebo na žábu a nejraději se proháněl v hustém obilí.

To byla ovšem veliká chyba a Růženka měla s ním nemalou práci, než mu to odvykla.

Všichni měli Mulíčka rádi, jen stará kočka Minda ne. Mulíček jí také neměl rád a když ji chytil, nebylo Mindě právě dobře. Ale Minda byla chytrá a jak pozorovala, že chce Mulíček na ni skočit, utekla do zahrady na vysokou hrušku, kde zježila chlupy a divoce prskala. Tam Mulíček nemohl za ní, protože na stromy pejskové lézti neumějí. Stál pod hruškou, díval se vzhůru na Mindu a zuřivě štěkal. Minda dívala se zase na něj dolů a smála se mu svým kočičím smíchem.

Mulíčkoví ubíhal tak den za dnem, vyrůstal a sílil, až se z něho stal statný pes. Růženka dobře si ho vychovala. Nikdy nemusila sáhnouti k metličce. Když něco tropil, co neměl, jen zvedla proutek a Mulíček hned toho nechal. Věděl, že s Růženkou nejsou žerty a že ji musí poslechnout. Hlídal dům a konal vše, co se slušelo na pořádného psa. Že byl už veliký, neříkali mu Mulíček, ale Mulík.

Mulík chodil zrovna tak oblečen jako Mulíček. Nosil černý chundelatý kabátek a bílé punčošky.

3.

Jednou našla Růženka venku na cestě malé opuštěné koťátko. Bylo hubené a tak smutně se na Růženku dívalo malýma očkama, že se ho Růženka hned ujala a přinesla je domů.

Prosila maminku, aby si je směla nechat, což maminka ráda dovolila a hned jí nalila pro koťátko trochu mléka na misku Mulíkovu.

Mulík ležel pod kamny na své postýlce. Když viděl, že kotě pije z jeho misky, vyskočil a zaštěkal: „Haf, haf!“

Kotě se polekalo, odskočilo od misky a zježilo chlupy. „Nestydíš se, Mulíku?“ pokárala ho Růženka. „Takový moudrý pes a bude štěkat na koťátko! Copak nevidíš, že má hlad? Nemůžeš mu přát, aby se najedlo?“

A Mulík se opravdu zastyděl a zalezl pod kamna.

Kotě se najedlo a pak si pracičkou umylo hubičku. Bylo již veselejší a začalo si dokonce hrát s kouskem papírku, který Růženka uvázala na nitku a tahala po světnici. Běhalo za ním a chytalo jej.

Vtom přišla do světnice stará kočka Minda.

Koťátko se zaradovalo, myslelo, že je to jeho maminka, a běželo k ní. „Mňau!“ pozdravilo ji.

Minda se na ně podívala, ale hned se zas odvrátila a vyskočila si nahoru na teplá kamna, kde se stočila do klubíčka a dřímala.

Koťátko bylo zase smutné, že si ho Minda nevšímala. Bylo ještě takové malinké a stýskalo se mu po kočičí mamince, o které nevědělo, kde je. I dodalo si odvahy a vlezlo pod kamna k Mulíkovi. Položilo si hlavičku na jeho chundelatou srst a zdálo se mu, že je u maminky.

Mulík byl rád, že se naň koťátko nehněvá pro jeho štěknutí, a nechal je na sobě ležet. Stali se potom nejlepšími přáteli. Kde byl Mulík, bylo i kotě, a kam šlo kotě, tam šel Mulík. Spávali spolu a jedli s jedné misky. Často spolu prováděli veselé kousky. Mulík točil se do kolečka a kotě honilo se za jeho ocáskem, nebo se ho chytilo kolem krku a on je nosil po světnici.

Růženka často se jim hodně smála, když se spolu po světnici honili a škádli. Koťátko rostlo a sílilo, až z něho byla pěkná kočička,

která se ráda myla, takže byla čistounká jako Růženka. Naučila se chytat myši, které dělaly velkou škodu, a tím se odměnila za to, že se jí Růženka ujala.

Mulík měl kočičku pořád stejně rád a nikdy neublížil ani jí, ani staré Mindě. Zůstal i nadále hodným a moudrým psem, a Růženka měla největší radost, když o něm někdo řekl, že tak rozumného psa, jako je Mulík, ještě neviděl.

Růženka ráda se pochlubila, že Mulík také umí mluvit. Volávala ho a tázala se:

„Mulíku, jak mluví pes?“

„Haf, haf!“ odpověděl Mulík. Víc však se mluvíti nenaučil.

60. DUHA.

Z čista jasna pršelo,
ale jenom málo,
a slunéčko vesele
do té pršky plálo.

Jedna kapka zablýskla
a hned za ní druhá;

veliká se zklenula
po nebesích duha.

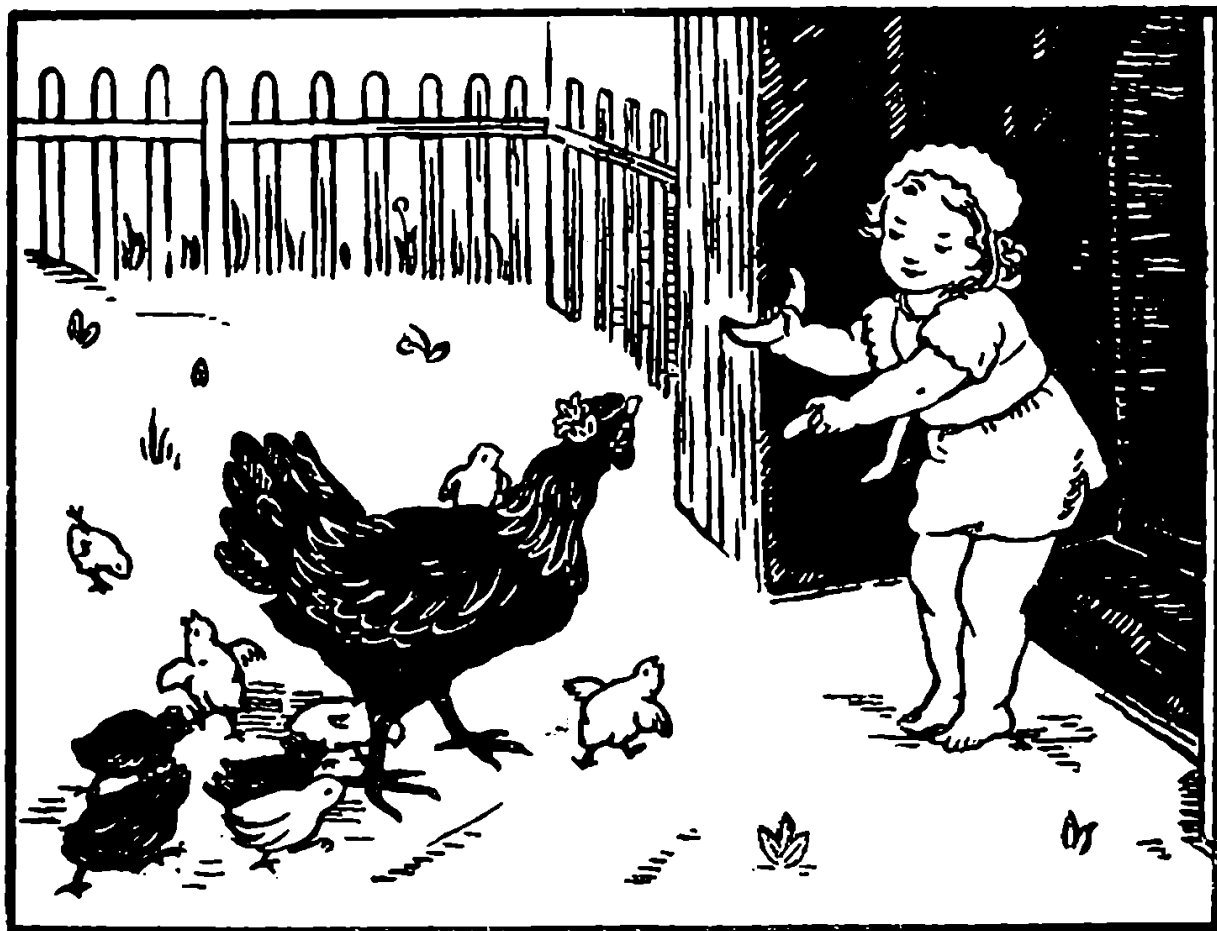
Tam, kde konec duhy je,
lidé říkávají,
tam prý poklad veliký
na zemi se tají.

A já létla bez dechu —
komu dřív říc', komu? —
Konec duhy zapadl
do našeho domu.

Přes pole a přes luka
letěla jsem z dáli,
poklad jsme však nenašli,
ještě se mi smáli.

A já přece poklad mám
za našimi vraty:
je to moje matička
a tatíček zlatý.

61. O SLEPIČCE KORUNIČCE.

1.

Mařenka dostala od tetičky k svátku slepičku Koruničku. Ale to nebyla slepička jako jiná slepička, Korunička byla všecka černá, jen na hlavě měla krásnou žlutou chocholku jako zlatou korunku. Proto jí tetička říkala Korunka, a Mařenka, když ji dostala, také jí říkala Korunka.

A panečku, jak dobře se vám ta Korunka u Mařenky měla! Hned vám to povím. Ma-

řenka byla maminčin miláček a dostávala od maminky mnoho dobrých věcí pro svou malou pusinku a od těch zase ode všech dávala Korunce, protože Korunka zase byla miláček Mařenčin. A tak dostávala Korunka dobré buchtičky, křehké rohlíčky, sladké koláčky, i kousky masa jí Mařenka nosívala — inu, zkrátka všechno, co Mařenka sama papávala.

Až jí to druhé slípky na dvoře záviděly — a jak by nezáviděly, když samy dostávaly jen brambory s otrubami a jen někdy na přilepšenou trochu zrní! Ale Korunka — copak ta! — ta se měla stále jako princezna. No, však si to také skoro myslela, že je princezna — vždyť měla na hlavičce zlatou korunku a tu žádná jiná slípka na dvoře neměla.

Jakmile se objevila na dvoře Mařenka a zvolala: „Korunko!“, už z některého kouta stodoly pelášila Korunka, jen se jí korunka na hlavičce třásla, a rovnou k Mařence: „Kokodák, kokodák, co ťpak mi, Mařenko, chceš dát?“ — jako by se ptávala šelmička a už se hnala po Mařenčině ručce a zob, zob! dobré drobečky sladké buchtičky. „Inu, to je dobrota!

A jak je ta Mařenka hodná!“ myslila si Korunka pod tou svou zlatou chocholkou. „Copak já bych té holčince dala, aby měla také takovou radost, jako mám já z těch buchtiček a koláčků?“ Ale kdepak by slepička co vzala, chudinka; to víte, slepičky jsou všechny stejně chudé, žádná nic nemá — to není jako u lidí. A tak Korunka pořád neměla, co by Mařence dala. Až jednou!

2.

Ráno, sotva se Mařenka nasnídala a hop, se své vysoké židličky, na níž u stolu sedávala, rovnou na dvůr, kus rohlíčku od snídaně v ručce a „Korunko, Korunko!“ Ale kdo nepřišel, byla Korunka!

Ač Mařenka ještě mnohokrát volala: „Korunko, Korunko!“, po dvoře běhala a v pláči znovu Korunku volala, Korunka nikde. Bože, božítku, kam se jen ta Korunka poděla! Přece ji ze zavřeného dvora nikdo nemohl odnést! Ale Korunka se nadobro ztratila a ani druhý den jí Mařenka nenašla, ani třetí, ba ani za týden. Dále už ani Mařenka nepočítala, kolik

dní už je Korunka pryč, protože chudinka ještě počítat neuměla, nechodila ještě do školy, a jen tak že uměla spočítat své prstíčky, že jich je deset na obou malých ručkách. Stále jen plakala a Korunku volala, až už jí bylo mamince opravdu líto — a kterápak maminka ráda vidí svou holčičku plakat! Maminka koupila tedy jinou podobnou slepičku, ale kdepak! — Korunka to nebyla a nebyla!

A ani se neohlédla, když Mařenka na ni zavolala: „Korunko!“ A potom, jakápak to byla chocholka? Ta nebyla ani trošku zlatá — kdepak! — a snad ani korunka to nebyla; jedno péro sem a druhé tam, a Mařenka nechtěla slepičku ani vidět, když to nebyla její Korunka.

3.

A tak čas utíkal, a maminka, která uměla lépe počítat než Mařenka, věděla, že jsou tomu už tři dlouhé týdny, co se ubohá Korunka ztratila; ale Mařenka to nevěděla. Byla ještě maličká, ačkoli, když jí to někdo řekl, zle se bránila: „Nejsem maličká, už budu chodit hnedle

do školy, vždyť už jsem veliká," a zdvihla obě krátké, buclaté ručičky na hlavičku: „Takhle!“ — A tak zase jednou Mařenka ráno už jen tak po starém zvyku šup! se své židličky dolů a rovnou na dvůr, kousek rohlíčku od snídaně v ruce; ale už nevolala Korunku, věděla, že by to bylo marné.

Ale, najednou — co to? Od stodoly kmitá se žlutá Korunka, jenže nepeláší jako jindy, jde pomalu, obrací se hned sem hned tam, pokvokává, kvo, kvo, pozobne zrníčko a tip, tip! Tenoučký, slaboučký hlásek odpovídá típ, típ! — a už se tu kmitá žlutá kulička a kulička černá, a ty kuličky mají malinké nožičky, malinké hlavičky a ty černé i malinké černé korunky. Bože, božítku, to je radost! Mařenka skokem u Korunky a Korunka: „Kokodák, kokodák, to jsem ti chtěla Mařenko dát!“ Obchází, kuřátka napomíná, poučuje. A Mařenka, když z prvního úžasu se probere, počítá, počítá — ale neumí chudinka jen do deseti a ještě některá kuřátka zbývají.

* * *

Nu, však až bude Mařenka chodit do školy,

pak si ta kuřátka pěkně spočte! A tak vidíte,
že se i slepička může hodné holčince odvděčit
za dobré buchtičky a koláče!

62. KOCOUREK A VEVERKA.

Ondy v dobré hodině
našel Mourek,
maličký kocourek,
ořech v šupině.
K mlsání nelíný
kousne do šupiny
a hned ořech odhodí,
k tomu zlostně prohodí:
„Fi, to je hořké jako jed!
to se mi nehodí za oběd!“

Po mrzutém kocourku
ořech našla veverka,
a ta čiperka
běře jej do pazourku,
kouše, šupinu oloupá,
kousne do skořápky,
až to chroupá.

„Co to? Kámen?
Kámen těžší bývá.
Anebo ten tvrdý výlupek
ještě něco v sobě skrývá,
a to snad mi bude vděk!
Lehký jest, zdá se dutý býti.
Mám se dát odstrašiti
hořkou šupinou,
tvrdou skořepinou?
Načpak mám já zoubek zdravý?
Co v něm vězí, zkusím nakrátce,
s chutí dám se do práce!“

Vesele to veverice praví,
louskne, opět louskne,
a hle! chutné jádérko vylouskne.

63. JIRKA S KOZOU.

1.

Byl jeden král a měl dceru, která byla stále smutná a nikdo nemohl ji rozesmáti. Proto rozhlásil král, že dá půl království tomu, kdo ji rozesměje.

Pastýřův syn Jirka řekl: „Otče, dejte mi

kozu, půjdu si pro princeznu!“ A šel. — V lese potkal muže, který měl jednu nohu přehozenou přes rameno, a po druhé kráčel.

„Jak to jdeš?“ zeptal se ho Jiřík.

„Dobře; kdybych nohu sundal, doskočím sto mil!“, odpověděl podivný muž.

„A kam jdeš?“ tázal se Jiřík dále.

„Hledám službu!“ —

„Pojď tedy se mnou,“ nabídl mu Jiřík. A šli. Potkali druhého; ten měl přes oči převázané prkénko.

„Proč máš to prkénko na očích, vždyť nevidíš,“ zavolal naň Jirka.

„O, vidím; a kdybych je odvázal, vidím sto mil,“ řekl bystrozraký. „Jdu hledat služby, vezmi mě s sebou!“

Ještě nedošli daleko, potkali chlapíka s lahví pod paží; prst držel pevně v otvoru lahve.

„Co ten palec držíš v lahvi,“ osloví jej Jiřík.

„Kdybych stříkl, vytryskne voda na sto mil,“ řekl tovaryš. „Máš už dva pomocníky, vezmi mě také s sebou, budu ti dobrý!“ — A šli dále, až přišli do města. Jiřík nakoupil stuh všech barev a kozu si celou opentlil.

Na nocleh šli do hospody. Šenkýř umístil kozu do přístěnku, kde spaly jeho dcery. V noci praví jedna: „Co ta koza potřebuje tolik fáborů; vezmu si jeden do vlasů!“ Ale jak na kozu sáhla, nemohla odtrhnouti rukou. Tak se stalo i druhé a třetí sestře.

2.

Ráno vyvedl Jiřík kozu na ulici i s třemi děvčaty, která se rozháněla, ale od kozy odtrhnouti se nemohla. Na ulici byl z toho povyk. Lidé se sbíhali a kdo na děvčata sáhl, nemohl zpět, musil s sebou.

Došli k zámku: napřed Jiřík, za ním tři jeho tovaryši, pak opentlená koza a za ní půl města. Všichni se odťahovali, poskakovali, bránili; — ale koza jen si vyšlapovala a všecko musilo za ní. Bylo to k popukání.

Královská dcerka, když ten průvod uviděla, zasmála se, až se zámek otrásl.

J a k t o d o p a d l o.

Král nechtěl Jiříkovi dceru dát, že jest jen pasákův syn. Proto mu uložil, aby za minutu

přinesl vody ze studánky sto mil vzdálené. Rychlý popadl lahvici, udělal krok — a byl u studánky. Když se hned nevracel, podíval se Bystřý za ním a zvolal: „Pro pána krále, usnul tam!...“ Třetí stříknul vody z lahvice, Rychlý se probudil, udělal krok, a už tu byl s vodou.

Ale král si vymyslel honem druhou práci. Jednorozec prý trhá a dává kde koho. Bydlí za městem ve sluji. Nikdo ho nepřemůže. Ať mu tedy Jiřík setne hlavu. Jiřík s kamarády šli za město. Uviděli jednorozce se dvěma ještě zvířaty. Vylezli rychle na strom a ani nedutali.

Když zvířata zdřímala, hodil Jiřík šišku jednorozci na hlavu.

„Dej pokoj!“ křiklo rozespalé zvíře a probodlo rohem spícího kamaráda. Za chvíli lítla šiška druhá.

„Ty také chceš zlobit?“ rozkřikl se rozespalý jednorozec a probodl druhé zvíře tak prudce, že se zavrtal rohem do země.

Jirka s kamarády skočili se stromu, svázali jednorozci nohy a odnesli jej ke králi, kdež mu sřali hlavu.

A už nebylo nic platno! Jiřík se stal králem a vzal si otce pasáka k sobě. Choval jej tak uctivě jako starého krále.

64. NA PRÁZDNINY.

Slunéčko pražilo do ulic mezi vysoké domy. Ani větérek se nepohnul, bylo horko a dusno. Také ve třídě nebylo chládečku; ale Vašíček byl statečný, snášel horko trpělivě a byl pozorný, aby mu slovíčko neušlo. — Jednou, když přišel ze školy domů, našel na stole dopisnici: „Milý Vašíčku, až dostaneš vysvědčení, přijed' ihned k nám. Všichni se těšíme. Srdečně pozdravuje dědoušek s babičkou.“ — Bledé tvářičky Vašíčkovy zčervenaly radostí jako růžičky. — Za několik dní odjížděl na venek. — Po týdnu obdrželi rodiče od něho lístek: „Milý tatínku a drahá maminko, mám se výborně. Jsem opálen, běhám bos a chodím s ženci na pole. Hlad mám jako vlk. Líbá Vás Venouš.“ — Dědeček připsal: „Ten Váš hošík je hodný, můžete mít radost. — Děda.“

65. KRÁL HONZA.

Kdys byl Honza král,
a on kraloval,
že ho sedlák na svém stole
hrudkou maloval.

Jeho celá zem
rájem byla všem,
a v tom ráji nejšťastnější
on na trůně svém.

Ráno si naň sed',
žezlo svoje zved'
a dvořanům narovnával
nakřivený hřbet.

Byl-li žebrák zde
žádat právo své:
„Kdyby mne to říši stálo,“
Honza vzkřik', — „je tvé!“

Po té práci rád
šel se nasnídat,
ale děcko v celé zemi
nesmělo mít hlad.

Krajíc svůj si vzal,
řek': „Jsem sice král;
na, sedláče, jez ty první,
tys jej vyoral!“

Měl své vojsko též
a to byla řež,
když se tak někomu chtělo
do Čech na loupež!

Po vojně však řek':
„Každý z vás byl rek —
do krabičky s generály!“ —
Běda, kdo mu cek'!

Domů každý zas
navrátil se včas
orat, kovat, děti chovat,
sbírat Boží klas.

Tak to bylo, když
Honza měl svou říš'. —
Je to už jen v pohádce
a tak dávno již!

66. TROJE PŘÁNÍ.

Jednou v podvečer zašel šedivý stařeček do vsi na nocleh. Na jednom konci vesnice stála bohatá pěkná chalupa, na druhém chudá na spadnutí; došky již měla shnilé. Stařeček zašel do chalupy bohaté a poprosil o nocleh.

„U nás není hospoda,“ zvolal hospodář,
„jen jdi svou cestou! Mnoho vás chodí žebráků,“

durdil se dále, „kdybych vám všem měl dáti nocleh, nezbylo by pro mne místa.“

Stařeček nepromluvil ani slova a zamířil do chudé chatrče. Tam ho hospodář přijal laskavě, povečeřel s ním, co měl, a položil hosta do chudobné postele. Sám si lehl na podlahu.

Ale jak se podivil, když se ráno probudil! Chalupu měl novou, mnohem prostrannější, okna světlejší a zápraží pěkně vypraveno. Z radoval se a stařečkovi se poklonil. A stařeček mu řekl: „Ty jsi mě přijal hladového, zemdlého, rozdělil ses se mnou o poslední sousto a já jen dobré dobrým ti oplácím. Nyní žádej, co chceš; troje přání ti mohu vyplnit.“

Chalupník přemýšlel, přemýšlel a potom řekl starci: „Ničeho nepotřebuji; poctivou prací vydělávám si chléb, nikomu nezávidím, nikomu neubližuji, jsem šťasten. Čeho bych si, samotén, měl přát, když jsem již půl století prožil?“ — „Nuže,“ pravil mu stařeček, „jsi spokojený člověk; až umřeš, království nebeského budeš hoden.“

I bral se stařeček cestou dále; neušel však ještě ani čtvrt hodiny, když ho dohonil bohatý

člověk, tentýž, který mu nedal noclehu. „Viděl jsem,“ pravil, „jakou jsi chudému Ivanu postavil chalupu, a nemálo jsem se zarmoutil z toho, co jsem ti udělal. Nevzpomínej na zlé a vystav mi také takovou!“ „Chalupy ti nevystavím,“ odvětil stařeček, „ale tři přání tvá vyplním: přej si, co chceš!“ Závistivý sedlák se zaradoval a žehnal stařečkovi a jen se oháněl před komáry; kousali ho bolestně na žhavém poledni.

„Zatrápení komáři, hned bych je snědl!“ nevrle prohodil boháč. A komáři létali mu do úst a on je polykal. „Stařečku,“ poprosil potom, „odžej komáry, ať mne nezadusí!“ A komáři od sedláka hned odletěli. „Kdyby je tak hrom zabil!“ zvolal sedlák ve svém srdci. A bác! udeřil hrom a komáři v hromadě svalili se na zem’.

„Tak, teď jsem se jich zbavil,“ těšil se sedlák. „Nu a teď povím, čeho si přeji.“

„Ničeho již si nemůžeš přát,“ odvětil stařeček. „Přál sis komáry spolknouti, spolkl jsi je; přál sis, aby odletěli, i odletěli; přál sis, aby je hrom zabil, i zabil je; právě tři přání se ti hned vyplnila.“

Závistivý sedlák zlostí zavyl a šedivý stařeček ubíral se dále.

67. MEDVĚD A VČELY.

„Slyšte mne, včely,
špatně jste bděly;
teď mi hned dejte med!
nedáte-li, běda vám,
celý úl vám porouchám!“
Medvěd hulákal tak u dubu,
včeličky pak strašil: „Bru, bru, bru!“

Na mumlání jeho včely
v smích odpověděly: „Bžu, bžu, bžu!
Hledej si po lukách jako my medu,
zloděje zbodeme žihadlem jedu!“

Ale medvěd ve své pýše
rozzloben se drápe výše;
kůru odlupuje,
jazyk vyplazuje.
Celý roj se naň sype,
ukrutně ho štípe;

medvěd se ohání dole,
a potom utíká v pole,
mrzutě bruče: „Bru, bru, bru!“
Včely pak za ním: „Bžu, bžu, bžu!“
Dejte včeličkám pokoje,
nepůjdou na vás do boje!

68. KALENDÁŘ.

Leden — kdo saní neměl? Ani jeden!.

Únor — měsíc nejkratší mnozí mají nejradši.

Březen — to jaro začíná; „špačka“ má každý
klučina.

Duben — se stále mračí, at jde pryč radši.

Květen — kytičku nese, všecko raduje se.

Červen — má na poli klásky, v lese ptačí hlásky.

Červenec — sladké dá třesinky — těšte se,
mlsné hubinky!

Srpen — to jsou prázdniny, běžíme v les a
lučiny.

Září — již zase volá: Tamhle je škola!

Říjen — pojď pěkně k nám, posvícení rád mám.

Listopad — že mlhy má, bláta, to nemám rád.

Prosinec — ten je měsíc náš, to přijde Je-
žíšek a před ním Mikuláš.

69. ZLATÝ DÉŠŤ.

1.

Marie a Terezie byly nevlastní sestry. Marie, krásná a pilná, konala všecku domácí práci a nezastavila se od rána do večera. Terezie, líná a ošklivá, chodila celý den s rukama založenýma, a přece jí matka jediným slovem nenapomenula, aby se nějakého zaměstnání chopila, poněvadž to byla její vlastní dcera,

kterou milovala, kdežto hodnou a pilnou Marii jako pravá, zlá macecha nenáviděla.

Jednoho dne seděla Marie v zahradě a předla tak pilně, až jí krev z prstů vyprýštila a vřeteno poskvřnila. Dívka šla ke studnici, aby vřeteno očistila, ale shýbla se přílišně a vřeteno spadlo jí do hlubiny. Macecha se rozzlobila a poručila, aby okamžitě vřeteno vylovila z vody a přinesla. Marie nevěděla, co si počítí, a skočila za vřetenem do hluboké studnice. Když dopadla ke dnu, byla beze smyslů. Však za chvíli přišla k sobě a hle, nebyla ve vodě, ale na krásné slunné louce. Šla po pěšince stále kupředu a přišla k chlebové peci, která byla plná chleba.

„Vytáhni nás,“ volaly na ni bochníčky, „jsme již dosti pečený a spálily bychom se!“

Ochotně přiběhla Marie blíže, chopila se lopaty a bochníčky vysázela ven. Potom šla vesele dále a spatřila jabloňku, osypanou ovocem.

„Ach, setřes nás,“ prosila ji jablíčka, „jsme již do jednoho zralá!“

I zatřásla dívka stromkem vší silou a jablka

padala k zemi, jako když prší. Srovnala je na jednu hromadu a kráčela [kupředu. Konečně došla k malému domečku, z něhož se dívala stará paní, která měla hrozně veliké zuby. Marii pojal z ní strach, i chtěla rychle před ní utéci.

„Proč se mne bojíš, milé dítě?“ volala za ní stařena. „Neprchej přede mnou, zůstaň u mne, neublížím ti. Budeš-li mi dobře sloužiti a všecku práci se zdarem vykonáš, hezky se ti povede!“

Po těch vlídných slovech přestala se Marie báti a vstoupila k staré paní do služby.

„Nejvíce na tom mi záleží,“ poučovala ji stařena, „abys mou postel každý den pořádně ustlala. Musíš notně peřiny natřásati, až se z nich peří vychumelí. Tolik pak na světě sněhu napadá, neboť já jsem paní Zima.“

2.

Marie [činila vše k plné spokojenosti své nové paní; pilně natřásala peřiny, až se peří na všechny strany rozprašovalo, a měla se za to velice dobře.

Dlouho sloužila u paní Zimy a byla tam šťastna. Ale najednou se jí začalo stýskati! Měla se zde sice tisíckrát lépe než doma, ale zatloužila přece jen po domově. Svěřila se staré paní, že se jí po rodné chaloupce stýská a že by se opět ráda vrátila domů.

„Nebráním ti,“ řekla stará paní. „Líbí se mi, že po domově toužíš, a za to, žes mi tak věrně sloužila, sama tě tam dopravím.“ Pak zavedla dívku před veliká vrata, která se před ní otevřela, a když dívka do nich vstoupila, spustil se na ni zlatý déšť. Všechno zlato zůstalo na ní viseti, takže od hlavy až k patě byla pozlacena.

„To jest odměna za tvou píli a poslušnost,“ pravila stará paní a podala jí ještě ztracené vřetenno. Potom se vrata za dívkou zavřela a ona stála náhle před prahem rodné své chaloupky. Kohout, když ji spatřil, vyletěl na plot a zakokrhal: {„Kokyryhý, naše zlatá Mařenka se nám vrací!“

3.

Macecha i Terezie vyběhly z chaloupky a když viděly, že Marie jest obalena zlatem, při-

jaly ji s otevřenou náručí. Obě dychtivě se jí vyptávaly, kde byla a kterak k tomu zlatu přišla.

Marie vypravovala upřímně vše od začátku až do konce. Macecha záviděla v duchu nevlastní dceři a přála si, aby její ošklivá a líná dcera měla též takové štěstí. Poslala ji tedy také do zahrady přísti; a Tereza, aby se jí vřetenem krví potřísnilo, píchla se schválně jehlou do prstu. Pak hodila — také schválně — vřetenem do studnice a skočila za ním. Ocitla se jako Marie na kvetoucí louce a kráčela po ní touže cestičkou. Když došla k chlebové peci, volaly opět chlebíčky:

„Vytáhni nás, abychom se nespálily, jsme již dosti pečený!“

„Nerada bych se s vámi popelila,“ odvětila líná Tereza a šla lhostejně dál.

Tu ji žádala jabluňka: „Ach, zatřes mnou, moje jablka jsou všecka zralá!“

„To by se mi chtělo,“ odpověděla pohrdavě Tereza. „Ještě tak aby mi některé na hlavu padlo!“

Když došla k domku, z něhož se dívala

stará paní, necítila před ní ani nejmenšího strachu a sama do služby se jí nabídla. První den byla pilná a poslušná, neboť myslila stále na zlatý déšť, druhý den byla už línější a třetí den ji práce docela omrzela. Nejen že nenatřásala peřin, ale docela ani postele neustlala, a stará paní dala jí výpověď. Leč to bylo líné dívce právě vhod, neboť se již nemohla dočkati zlatého deště. Stará paní dovedla ji opět k oněm velikým vratům, která se před ní otevřela.

„Konečně, konečně teď bude padati zlato!“ myslila si Tereza a stoupla hrdě mezi otevřené vrátně. Vtom se na ni s hůry spustila místo zlata — černá smůla a celou ji posmolila.

„Tot' odměna za tvou práci!“ zvolala stařena a vrata se s třeskotem zavřela.

4.

Za chvíli stála již Tereza před domácím prahem a kohout, vyletěv na plot, zakokrhal posměšně: „Kokyryhý, naše usmolená Réza se nám vrací!“

Styděla se Tereza předstoupiti takto před matku a běžela nejdříve ke studnici, aby se

omyla. Avšak marné bylo její namáhání; smůla lpěla tak pevně na jejím oděvu i obličeji, že se jí nepodařilo nikdy již smýti ji, i musila tak usmolená choditi až do smrti.

70. SRDÉČKO.

Co to mé srdéčko
tluče: tluky, tluk,
jako ta křepelka
u potoka z luk?

Tluče, tluče, tluče,
nikdy nemá dost —
pro zármutek málo,
hodně pro radost.

Ten svět je tak krásný,
tluč, srdéčko, tluč,
a když něco bolí,
Bohu odporuč!

71. O SMOLÍČKOVĚ.

1.

Smolíček byl malý pacholíček a byl u jednoho jelena, který měl zlaté parohy. Jelen cho-
díval na pastvu a vždycky, když odcházel, při-
kazoval Smolíčkovi, aby zavřel a nikoho ne-
pouštěl. Smolíček vždy měl zavřeno, a dlouho
nikdo neklepal. Ale jednoho dne kdosi na
dvěře zaklepal, a když se Smolíček ptal, kdo
to, ozvaly se venku líbezné hlásky:

„Smolíčku, pacholíčku,
otevři nám svou sedničku,
jen dva prstíčky tam strčíme,
jen co se ohřejeme,
hned zase půjdeme.“

Smolíček hned otevřít nechtěl; hlásky venku
ještě líbezněji prosily. Smolíček byl by jim rád
otevřel, ale bál se jelena. Že jim neotevře, ne
a ne, a neotevřel. Když přišel jelen, povídal
mu Smolíček, že někdo klepal na dvěře, že
líbezně hlásky prosily, aby jim otevřel; on však
že neotevřel. „Dobře jsi udělal, Smolíčku, že

jsi neotevřel; to byly Jeskyňky. Kdybys byl otevřel, byly by tě odnesly.“ Smolíček byl rád.

2.

Druhý den šel zase jelen na pastvu, a Smolíček zavřel. Tu se zanedlouho ozvou přede dveřmi ještě líbeznější hlásky nežli před tím dnem :

„Smolíčku, pacholíčku,
otevři nám svou sedničku,
jen dva prstíčky tam strčíme,
jen co se ohřejeme,
hned zase půjdeme.“

Smolíček že neotevře, ač by byl rád otevřel a na Jeskyňky se podíval. Tu začaly se Jeskyňky přede dveřmi zimou třásti a plakati, až jich bylo Smolíčkovi líto. I pootevřel jim malinko dvířka, co by tam mohly dva prstíčky strčiti. I děkovaly mu Jeskyňky, a hned strčily mezi dvéře dva bělounké prstíčky, pak celou ruku, a huš! a již byly v sedničce, Smolíčka uchytily a pryč s ním utíkaly. Tu se pustil Smolíček do volání:

“Za doly, za hory, mé zlaté parohy,
kde se pasou!
Smolíčka, pacholíčka
Jeskyňky nesou!”

Jelen se nedaleko pásal a jak slyšel Smolíčkův hlas, přiběhl a Jeskyňkám ho vzal. Doma dostal prý Smolíček výlupek na pamětnou, aby po druhé nikomu neotvíral.

3.

Smolíček si tedy umínil, že neotevře, i kdyby Jeskyňky ještě líbezněji prosily. Kolik dní nepřišel nikdo, až zase jednoho dne ozvaly se přede dveřmi hlásky:

„Smolíčku, pacholíčku,
otevři nám svou sedničku,
jen dva prstíčky tam strčíme,
jen co se ohřejeme,
hned zase půjdeme.“

Ale Smolíček jako by jich neslyšel; až když se tuze zimou třásly a tolik prosily, aby jen trošičku je ohřát nechal, povídal, že jim neotevře, protože by ho zase odnesly. „Ne, my

tě neodneseme, a kdyby, nemáš se čeho báti, u nás by ses měl lépe než zde; všeho bys měl hojnost a my bychom si s tebou ustavičně hrály.“ Smolíček dal se zase přemluvití a potevřel; ale Jeskyňky mžikem ocitly se v sedniče. Smolíčka uchopily a, pryč s ním utíkající, hrozily mu, že ho zabijí. Smolíček volal zase: „Za doly, za hory, mé zlaté parohy.“ Ale tentokrát bylo darmo; jelen pásl se daleko, neslyšel ho, a Jeskyňky Smolíčka odnesly až domů.

4.

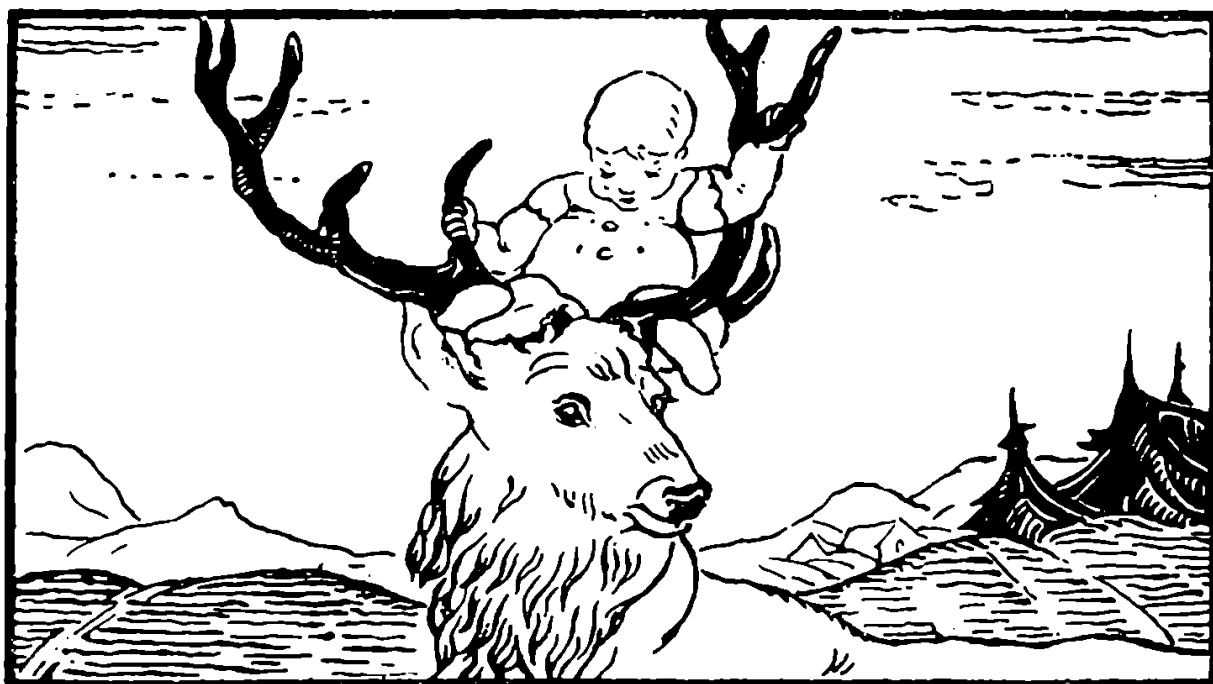
Ubohý Smolíček měl se u Jeskyněk dobře, to je pravda; samými lahůdkami ho krmily, ale jen proto, aby ztloustl; ale pak chtěly si ho zabít. Zavřely ho a žádná si s ním nehrála. Když už mnoho dní u nich byl a mnoho dobrot a lahůdek snědl, přišly Jeskyňky k němu, a že aby jim ukázal malíček. Když jím malíček ukázal, řízly do něho, je-li dosti tlustý. Zdál se jim býti dosti tlustý; vzaly ho tedy, svlékly ho, položily do korýtka a nesly do pece. Smolíček byl ve hrozné úzkosti; i prosil je, aby se

slitovaly, ale ony nic. — I pustil se milý Smolíček do pláče, a do volání:

„Za doly, za hory,
mé zlaté parohy,
kde se pasou!
Smolíčka, pacholíčka,
jeskyňky nesou!“

Tu se ozvaly rychlé kroky, jelen zlatoparohý přiběhl, Smolíčka, pacholíčka, nabral na parohy a uháněl s ním domů. Ale doma Smolíček dostal co proto a plakal a slíbil, že už bude vždy poslouchat a že už nikdy Jeskyňkám neotevře.

A také neotevřel!

72. KŘÍŽ U LESA.

Na kraji u lesa
kříž stojí kamenný,
starý a zvětralý
a celý omšený.

V pohodě, nehodě
dubovou pod snětí
tak ten kříž stojí tu
celé už století.

Dokola vroubí jej
plůtková zahrádka,
a pod ním zapadlý
schůdek je klekátko.

S něho se Spasitel
dívá jak v tesknosti —
koho tu vídával
klekati v samotě?

Otřen a oklečen
dole ten stupníček
a kolem rozkvetlo
tolik těch slziček!

73. KVĚT ŠTĚSTÍ.

1.

V chudičké vesničce pod Sněžkou žili manželé Vojtovi se svými dětmi Jeníčkem a Aničkou. Baráček měli jako dlaň a v něm světničku

pro sebe a chlívěk pro kozičku. Ač byli velice chudí, žili spokojeně při práci. Za dlouhých zimních večerů vyprávíval otec dětem příhody ze svého života i jiné věci. Rád vzpomínal na ducha hor, Krakonoše, který dobrým lidem pomáhá a nehodné trestá. Obyčejně končil: „Kdybys tak, Jeníčku, až budeš velký, se mohl dostat v noci svatojanské do Krakonošovy zahrádky a utrhnouti si květ štěstí pro sebe i pro Aničku!“ —

Tak žili Vojtovi spokojeně, až jednou potkalo je velké neštěstí.

Otce zabil v lese při kácení mohutný strom a za rok na to zemřela matka.

Děti osiřely. Že byly hodné, dostaly se k dobrým lidem na službu; Jeník za pasáka, Anička za chůvičku k malému děťátku.

V neděli odpoledne měli oba volno. Celý týden se těšili na hodinku, kdy si popovídají. Vzpomínali na své dobré rodiče a Jeník říkal: „Pamatuješ se, Aničko, jak si přál tatíček pro nás květu štěstí? Však až budu větší, dojdu pro něj, abys ty, Aničko, se měla dobře.“

Čas utíkal jako voda. Jeníček výrostek zastal již kus práce a Anička také. Měli se stejně rádi a byli stále hodní. Jednou, když celý kraj usmíval se v záři sluneční, řekl Jeník Aničce: „Za týden máme svatého Jana Křtitele; půjdu ti pro květ štěstí do Krakonošovy zahrádky. Kéž se mi to podaří!“

„Nechod, Jeníčku!“ zrazovala jej sestra. „Což nejsme dosti šťastni? Pracujeme a máme se rádi. Kdož ví, zda by tě nestihla nehoda!“

Ale Jeník nepovolil. „Tatíček si toho přál, splním jeho vůli!“

Pověděl panímámě o svém úmyslu, a ta mu jej schválila. Napekla mu raneček buchet, udělala mu křížek na čelo — a Jeník šel.

Na silnici došel ho lakomec s druhé strany hor. Když uslyšel, kam Jeník jde, řekl si: „Půjdu s ním a natrhám si tam toho květu. Což na tom, že mám velký statek a peníze; to teprve budu mít zláta!“

Když zvonilo dole ve vsi poledne, Jeník se pomodlil, usedl na mezi a rozvázal uzlík

s buchtami. Vyzábělý lakomec díval se dychtivě na jídlo.

„Máte hlad? Vezměte si,“ pobídl ho Jeník.

Lakomec dal se do buchet a polykal, div se neudávil. V tom šel kolem statný myslivec. Zastavil se, zamračil a pohrozil lakomci: „Nestydíš se okrádati chudého sirotka? Běda ti!“ Sotva to dořekl, zmizel.

3.

Před večerním klekáním došli hoch a lakomec ke Krakonošově zahrádce. Ta byla jeden květ a dýchala do dálky líbeznou vůní. Vešli. Lakomec běžel ke zlatým květům a rval je rychle s keřů. Ale v tom mu upadly všechny prsty s rukou!

Za keřem objevil se myslivec, kterého v poledne viděli u silnice. „To máš za svou lakotu, darebáku,“ zahřměl na ulekaného muže. A teď se rychle klid, ať se ti nestane hůře!“

Lakomec vyděšen utíkal, jako když ho žene.

„A co chceš, hochu, ty?“ vlídně oslovil

Krakonoš ustrašeného Jeníka. „Ach, odpusťte, pane! Nebožtík tatíček mi uložil, až budu větší, abych se pokusil dostat květ štěstí pro sebe a pro Aničku. Prosím Vás jen o jeden, pro ni!“

„Máš tak rád sestru? Chceš opravdu jen jeden květ?“

„Opravdu! Tatíček i matička budou i v hrobě šťastni, že jsem na to nezapomněl, a že se má dobře.“

„Tu máš tedy,“ řekl Krakonoš — myslivec a utrhł krásný zlatý květ s keře. „Jste oba hodní, zasloužíte si toho.“

„Zaplať Pán Bůh“, děkoval vroucně Jeník a pln radosti obrátil se k východu.

„A což ty? Pro sebe nežádáš ničeho?“ volal naň Krakonoš. „Ach pane, jste tak dobrý! Jen když mám pro sestru!“

„Zlatý hochu,“ pravil laskavě Krakonoš, „tu je druhý květ pro tebe!“

A teď neviděl Jeník už ničeho! — Probudil se ráno na svém loži. A kdyby nebyly vedle něho ležely dva zlaté květy štěstí, byl by myslel, že vše bylo pouhým snem.

74. PÁNBÍČKŮV DĚDEČEK.

1.

Když jsem byl ještě malý, nejmilejším dnem v týdnu bývala mi středa. Ve středu chodil si k nám „Pánbíčkův dědeček“ pro bochánek, a to bývala pro nás děti veliká slavnost; strojily jsme se k ní již v úterý navečer. Tatínek nasekal dříví, my snesli polínka do kuchyně, a maminka tam zakvasila do veliké díže.

Ve středu ráno přidala do kvasu mouky a těsto umísila. Poté přiklopila díži víkem a teplým rouchem ovázala, aby se chlebiček zahřál a pěkně kynul. My jsme se shrnuli kolem díže a naslouchali, až začne chléb „dýchat“.

„Bf — fff!“ ozývalo se konečně z díže, jako by tam někdo spal. A my s jásotem oznamovali:

„Už kyne!“

Za dvě hodiny narostlo těsta plná díže. Maminka díži otevřela, těsto požehnala svatým křížem a počala hnísti bochníky. Sotva vyválela tři nebo čtyři, prosili jsme jeden přes druhého:

„A teď už, maminko, válejte maličký!“

Měli jsme vždy starost, aby všechno těsto nevyšlo na pecny veliké, že by se na „maličký“ nedostalo.

Maminka se usmála a za chvíli byl na prkně bochánek asi jako hlava. Seděl mezi ostatními jako malý zajíček, když se v máji na mez usadí mezi staré ušáky. Pěkně mu to slušelo, drobečkovi. Líbil se nám ze všeho pečiva nejvíce. I když maminka někdy koláče s chlebem pekla, obskakovali jsme nejraději malý bochánek. Když maminka pec vymetla a pecny tam nasázela, dala na lopatu též i náš bochánek a šup! už seděl v peci. Seděl hezky na kraji a díval se ven, jako by se smál, že za ním nesmíme.

Každou středu chodil k nám totiž žebrák staroušek a jemu jsme pekli malý bochánek. Kdo z nás dědouška ve dvoře nejdříve zahlédl, ten mu odevzdal almužnu. A to bývalo naše nejvyšší štěstí, když jsme mohli podati dědečkovi bochánek darem.

Však to byl také zvláštní dědeček! Dodnes ho vidím před sebou! Měl oči modré jako

chrpa v žitě a vlasy a vousy jako nejčistší len. O holi volně došel na zápraží, almužnu přijal, po vlasech nás pohladil a vlídně prohodil:

„Tak, tak! Pánbíček vás má rád!“

Poté se obrátil k mamince a dobrořečil:

„Zaplat' Pánbůh!“

Jiné řeči nikdy jsme od něho neslyšeli a přece jsme se těšili na jeho příchod, jako o vánocích na Ježíška.

2.

Kde měl staroušek svůj domov, odkud přišel a kam odcházel, o tom nevěděli u nás ani staří ani mladí. Objevil se vždy ve středu, jako by ze země vyrostl, a zase odešel kamsi do světa, jako by ho vítr zavál. Ani jména jeho nikdo neznal. My děti důvěrně jsme si šeptaly, že asi dědeček přichází přímo od Pána Boha. Vždyť nám vždycky vyřizuje, že nás má Pánbíček rád! A po jeho odchodu cítili jsme v srdéčku blaženost tak čistou, jako by nás andělé obletovali. Říkali jsme mu proto „Pán-

bíčkův dědeček“ a věřili jsme pevně, že ho k nám posílá Pán Bůh sám. Jaký tedy div, že celý týden těšili jsme se na středu, že jsme obskakovali bochánek, určený pro bílého dědečka a že jsme se dočkati nemohli, až přijde k nám a oznámí, že nás má Pánbíček rád.

Ale jednou se stalo, že „Pánbíčkův dědeček“ nešel dlouho. Bochánek jeho dávno již byl z peci venku, již i vychladl, ale staroušek dosud se ve vratech neobjevil. Vybíhali jsme na náves a kolem se rozhlíželi, ale po dědečkovi ani památky. Zasypávali jsme maminku otázkami, ale ani ona nevěděla, proč stařeček dnes nepřichází. Bylo nám náhle smutno a tesklivo, až k pláči. Snad se dědouškovi stala nehoda? . . .

Bylo právě ve žních, den byl od rána parný, a matka nás těšila: „Snad bylo dědečkovi cestou horko. Někde si odpočívá a k večeru přijde. Pojdte se mnou na pole, až se vrátíme, bude dědeček tady.“

Uložili jsme bochánek do truhly, truhlu zamkli na dva západy a hopky! s maminkou do pole.

Naši ženci sbírali žito. Pěkný lán měl tam tatínek a žítko na něm jako rákos. Ani polo-

vice nebyla ho ještě sebrána a již bělala se na zemi po poli řada mandelů. Maminka se po nich rozhlédla a spokojeně zahovořila:

„Chvála Bohu! Pěkně se nám žítko uvedlo. Celý rok budeme míti z něho chléb.“

„A „Pánbíčkův dědeček“ také?“ honem jsme se ptali.

„Také, také,“ svědčila maminka a dodala: „Sbírejte klásky, doma je vyklepeme, nameleme mouky a dědečkovi přidáme.“

S radostí rozběhli jsme se po zapadlých klásech. Sbírali jsme horlivě a do večera nahledali jsme několik kytic. Klásky v rukou šustily a šuměly, jako by si vyprávěly.

Když ženci dosbírali, bylo již slunce za horami a soumrak se loudil do údolí. Tatínek pátral chvíli po obloze a spokojeně pravil:

„Bude pěkná noc. Dá-li Bůh, zítra žito svezeme.“

Dědeček však ten den nepřišel!

Prohledali jsme doma každý koutek, vyptávali se kde koho, ale nikdo ho ve vsi ani nespatriil.

3.

A víte-li, kde noclehoval „Pánbíčkův dědeček“?
Na našem poli!

Konal dnes dlouhou cestu v denním parnu a často si odpočíval. Pozdě večer přišel k našemu žitu za jezy. Noc byla teplá a jasná, kolem bylo tak ticho a klidno, že si umínil přespat venku. Však věděl dobře, že mu bochánek uschováme i přes noc! Usedl k mandeli žita a zadíval se do letní noci.

Tisíce hvězd třpytilo se po obloze a mezi nimi bílý proužek měsíce jako zářivý srp.

K půlnoci počala se obloha z dále kaliti, a hned poté zavanul od západu větřík.

Dědeček vystoupil z mandele.

Na horách stály mraky. Dědoušek věděl, co znamená taková výprava mraků! Spadnou-li najednou na horské svahy, odnesou rázem všecku úrodu.

Na štěstí bouře se nepřiblížila. Mraky spadly na horách, a za hodinu byla opět obloha jasná. Nad vískou naší třpytily se hvězdy a nahlížely úzkými okénky i do naší chaloupky. Spali jsme

tam tiše a sladce a nikdo z nás netušil, že se od hor valí k nám přívaly vody.

Dědoušek byl stará, zkušená hlava. Věděl, že dosud není po nebezpečí. Sešel po poli k řece a bedlivě ji pozoroval. Vystoupí-li z břehův a proudy její rozlijí se po poli, veta bude po úrodě; do rána rozmeteno bude krásné žitko po celém kraji, a na celém lánu nezbude kláskův ani na bochánek!

I napjal dědoušek veškeré síly a rozběhl se do vesničky. Zabušil u nás do oken a volal:

„Velká voda! Zachraňte žito!“

Jen několik slov promluvil s tatínkem a rázem oživlo celé stavení. Dříve než jsme se vzpamatovali na svých postýlkách, zarachotil na dvoře vůz, a na něm tatínek, maminka, i veškerá chasa ujížděli tryskem na pole za jezy...

4.

Ve světnici zůstaly jsme jen my děti a mezi námi unavený stařeček.

„Pánbíčkův dědeček, Pánbíčkův dědeček!“ radovali jsme se a s postýlek seskakovali. Do-

čkatí jsme se nemohli, až nám poví, kde byl dnes tak dlouho. Ale dědeček seděl na židli mlčky, o hůl se opíral a z hluboka dýchal.

„Schovali jsme vám bochánek,“ počínal někdo hovor a hned jsme almužnu dědečkovi přinesli z truhly. Dědoušek chléb přijal, pěkně se usmál, ale neřekl: „Tak, tak!“

„A také jsme vám nasbírali klásky,“ zase někdo se chlubil.

„A nameleme z nich pro vás mouku. Maminka řekla.“

Staroušek zase pěkně se usmál, ale neřekl, že nás má Pánbíček rád.

„Dědeček je unaven,“ myslili jsme si, „a chce si odpočinouti.“ I pobízeli jsme ho upřímně: „Lehněte si, dědečku, na naši postýlku; pěkně se to na ní spí.“

Staroušek vstal, vlídně se usmál a tentokráte po vlasech nás pohladil.

„Půjdu ještě po vesnici,“ pravil. „Vaši jeli pro žito, aby ho voda neodnesla. Lehněte si na postýlku a nebojte se. Pánbíček tu bude s vámi.“

A dědeček odcházel. Překvapení jsme spa-

třili, jak zvolna o holi ke dveřím se blíží, a lítostí slova jsme nemohli pronést. Staroušek jako by věděl, nač ještě čekáme, obrátil se ve dveřích a pravil:

„Pánbíček vás má rád a zaplatí vám dnes všechny bochánky, které jste mi kdy rozdali.“

Přeletěli dnové, přeletěly roky. Dědouška jsme již nespatriili . . .

Jest asi opravdu již Pánbíčkův.

75. DOMOV.

Domove, domove
drahý a jediný,
nejdražší, nejsladší
nad světa končiny.

Nejdražší, nejsladší
na světě ze všeho,
daný mi v kolébce
od Boha samého.

A kdybych ve světě
byl i ten nejchudší,

tys mi dán za poklad
v matčině náruči.

Jinde jsou krásnější,
jinde jsou šťastnější,
ale tys nad všechny
vlasti mi milejší.

76. O PRAMENI SVATÉHO VÁCLAVA.

Za panování knížete Václava Svatého prostíral se kolem Vyšehradu ještě hustý les a tak také Praha od Vyšehradu lesem byla oddělena. V tom lese prý jednou kníže Václav koňmo jelena honil, statného paroháče, kterého psi v houštině vyštvali.

Pronásledován smečkou divokých psů, kteří se zuřivým štěkotem byli mu v patách, jelen hnal se úprkem lesem. Tu náhle, když vyběhl na mýtinu, byl mu v cestě kořen stromový, přes který pronásledované zvíře klopýtlo tak silně, až kořen ze země vyvrátilo. Jelen klesl, ale v okamžiku zase se vymrštil a uháněl dále, hledaje spásy v hustém lese.

Ale někteří ze psů za jelenem se ženoucích

ustali té chvíle od pronásledování a kníže Václav, dojížděje za nimi, spatřil, že skloněni jsou nad praménkem vody. Ten ze země vytryskl na tom místě, kde jelenem kořen byl vyvrácen. Voda byla jako křišťál průzračná a kníže Václav okusiv jí, občerstvil se nemálo chladivým douškem.

V radosti nad tím, že takový pramen živé vody jelenem byl objeven, kníže ustal od pronásledování, psy svolal a obrátil se k domovu.

Doma lidem pověděl o prameni a kázal na tom místě studánku roubenou udělati, ke kteréž potom všechen lid z okolí pro pitnou vodu chodil, chovaje v uctivosti pramen, tak zvláštní náhodou objevený. Někteří dokonce tvrdili, že voda ze studánky té má zázračnou moc a že v nemocech očních výborným je lékem. A víra ta v lidu po dlouhé časy se zachovala, kdy už les kolem pramene dávno byl ustoupil obydlím lidským. Prameni tomu říkali také „Pučka“ a nablízku byly později založeny „lázně svato-václavské“, na Novém Městě Pražském dobře známé. Jméno ulice Václavské dodnes připomíná lázně ty i pramen svatého Václava.

77. PÍSEŇ SVATOVÁCLAVSKÁ.

Svatý Václave,
vévodo České země,
kníže náš,
pros za nás Boha,
svatého Ducha.
Kriste elejson!

Ty jsi dědic České země,
rozpomeň se na své plémě;

**nedej zahynouti
nám ni budoucím,
svatý Václave,
Kriste elejson!**

**Pomoci my Tvé žádáme
Smiluj se nad námi,
utěš smutné,
zažeň vše zlé,
Svatý Václave,
Kriste elejson!**

78. NÁRODNÍ HYMNA.

**Kde domov můj?
Voda hučí po lučinách,
bory šumí po skalinách,
v sadě stkví se jara květ,
zemský ráj to na pohled
a to jest ta krásná země,
země Česká domov můj!**

**Kde domov můj?
V kraji znáš-li bohumilém**

duše útlé v těle čilém,
mysl jasnou, znik a zdar
a tu sílu, vzdorů zmar:
to je Čechů slavné plémě,
mezi Čechy domov můj.

Ó B S A H.

	Str.
1. Do školy. Z „Babičky“ od Bož. Němcové . . .	3
2. Rodičům. J. V. Sládek	4
3. Neděle. Z „Babičky“ od B. Němcové	5
4. Před spaním. J. V. Sládek : „Zvony a zvonky“	6
5. Ježíšek a andělíčkové. R. S.: „Vyprávěnky Šfast- ného domova“	6
6. Hrdlička. K. Dostál-Lutinov	9
7. V Betlémě. Dle Selmy Lagerlöffové	11
8. Andělíčku Boží. K. V. Rais	14
9. Lépe dáti nežli bráti. E. S.	14
10. Štědrost. J. Vřfátko : „Sedmikrásky“	15
11. Potrestal ho ! St. Řehák-Kamenický	15
12. Paleček. J. Nečas	16
13. Pravdivost. E. S.	17
14. Liduška a holubička. Karel Vinařický	18
15. Není hra jako hra. E. S.	19
16. Milé věci. Jar. Vřfátko	21
17. Náš Jarda. E. S.	22
18. Kanárek hádá. K. Vinařický	23
19. Zábava. E. S.	25
20. Dobří kupci. L. Grossmannová-Brodská	26

	Str.
21. Bum ! Dle J. Skrbka	26
22. Pracovitost. J. Vrfátko	28
23. Práce. E. S.	28
24. Hospodyňka. Vilma Sokolová	29
25. Rozumný čin. Ze staré čítanky	30
26. Hádanky. Lidové	32
27. Ráno. K. Dostál-Lutínov	33
28. O poslušných kůzlátkách. F. Bartoš	35
29. Kosa na kámen. J. Kožíšek	37
30. Psi k ohni. L. N. Tolstoj	39
31. Živý panáček. L. Grossmannová-Brodská	40
32. Kocourek. Josef Kožíšek	41
33. Říkejte spěšně ! Lidové říkání	41
34. Příhoda v lese. F. V. Krch	42
35. Štěstí. J. V. Sládek : „Skřivánčí písně“	43
36. Přišla zima. V. Kosmák	43
37. Ptáček v zimě. K. Vinařický	45
38. Vánoce. E. S.	46
39. U jesliček. Vilma Sokolová	50
40. Můj čáp. St. Řehák-Kamenický	52
41. Čáp. K. V. Rais : „Veselý svět“	53
42. Starostlivá Boženka. Vilma Sokolová	55
43. Luard a Brok. J. V. Sládek : „Veselé táčky“	60
44. Co viděly děti ve sněhu. J. Kožíšek : „Doma i na sluníčku“	60
45. Fialka v bouři. A. Klášterský : „Z čarovné stu- dánky“	67

	Str.
46. Malý kominíček. Dle Edm. Amicise	68
47. Přísloví. Lidová	70
48. Husopaska. J. V. Sládek : „Zvony a zvonky“ .	71
49. Velikonoční vajíčka. Vilma Sokolová	72
50. Máj. J. Nečas	77
51. K babičce. E. S.	78
52. Čechy. J. V. Sládek : „Skřivánčí písně“	80
53. Říkejte spěšně ! Lidové říkání	80
54. Vodníková nehoda. A. Klášterský : „Z čarovné studánky“	81
55. Žito, žítko. J. V. Sládek	82
56. Pomoc v nouzi. V. Kosmák	83
57. Svátek u Prošků. Dle „Babičky“ B. Němcové .	89
58. Na poběrku. J. V. Sládek : „Zvony a zvonky“ .	90
59. Mulík. A. Čermáková-Sluková	91
60. Duha. A. Klášterský : „Z čarovné studánky“ . .	97
61. O slepičce Koruničce. Kam. Malá	99
62. Kocourek a veverka. K. Vinařický	104
63. Jirka s kozou. Dle K. J. Erbena	105
64. Na prázdniny. E. S.	109
65. Král Honza. J. V. Sládek	110
66. Troje přání. Ruská. T. Kozák	112
67. Medvěd a včely. K. Vinařický	115
68. Kalendář. F. V. Krch	116
69. Zlatý déšť. S. Podlipská	117
70. Srdéčko. J. V. Sládek	123
71. O Smolíčkovi. B. Němcová	124

	Str.
72. Kříž u lesa. J. V. Sládek	129
73. Květ štěstí. E. S.	129
74. Pánbíčkův dědeček. J. Kožíšek	134
75. Domov. J. V. Sládek: „Skřivánčí písně“	142
76. O prameni svatého Václava. Ad. Wenig: „Vě- nec pražských pověstí“	143
77. Píseň Svatováclavská. Staročeská	145
78. Národní hymna	146
